

jubilarni broj

51 428

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda za standardizaciju — beograd

broj 11 — 12 strana 327 — 366 novembar/decembar 1976. beograd

standardizacija

bilten jugoslovenskog zavoda
za standardizaciju — beograd

11 12

novembar — decembar
1976.

strana 327 — 366

IZDAVAČ

Jugoslovenski zavod za standardizaciju,
Slobodana Penezića-Krcuna 35
Beograd
Telefon 643-557
P. F. 933

ODGOVORNI UREDNIK

Milan KRAJNOVIĆ, dipl. ecc.

REDAKCIONI ODBOR

Branislav TEŠIĆ, dr Života ŽIVKOVIĆ,
Nikola NIKOLIĆ, Đuka LISICA,
dr Milan SPASIĆ, Miroslav ISAKOVIĆ

UREDNIK

Natalija VUKOVIĆ

TEHNIČKI UREDNIK

Dragutin MILOŠEVIĆ

PRODAVNICA JUGOSLOVENSKOG ZAVODA ZA STANDARDIZACIJU

Kneza Miloša 16, Beograd
Cena pojedinom primerku din. 12. —
Godišnja pretplata din. 120 — Pretplatu slati ne-
posredno na adresu prodavnice Jugoslovenskog za-
voda za standardizaciju, Beograd, Ul. Kneza Mi-
loša br. 16, pošt. fah br. 933 ili na evidentni račun
60805-845-614
Telefon 641-965

STANDARDOTEKA

Slobodana Penezića-Krcuna 35

ŠTAMPA:

Beogradski izdavačko-grafički zavod
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17.

Aktom Republičkog sekretarijata za kulturu SRS
br. 413—81/74—02 od 4. II 1974. godine ovo
izdanje je oslobođeno poreza na promet proizvoda

SADRŽAJ

proslava trideset godina standardizacije	329
referat u vezi sa proslavom trideset godina standardizacije (Milan Krajnović, dipl. ecc., direktor JZS)	330
Jugoslovenski standardi i drugi propisi u poljoprivredi i prehrambenoj industriji (Dr Života Živković, dipl. ing.)	335
delatnost ISO u oblasti atestiranja (Ljubiša Stašić, dipl. ing.)	338
ambalaža kao potreba i luksuz (Damnjan Branković, dipl. hem.)	340
objavljeni jugoslovenski standardi.....	342
međunarodna standardizacija:	345
— primljena dokumentacija ISO i IEC	347
— kalendar zasedanja ISO i IEC	354
pregled primljenih važnijih inostranih standarda	362
pregled primljenih važnijih standarda i preporuka za standardizaciju Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć SEV	365
nove knjige	366

CONTENTS

Celebration of the 30th Standardisation anniversary — information	329
Report read at the Celebration (Milan Krajnović, dipl. ecc. director of the Yugoslav Institution of Standardisation).....	330
Yugoslav standards in the agriculture and food industry field (Dr. Života Živković, dipl. ing.)	335
ISO activity in the certification field (Ljubiša Stašić, dipl. ing.)	338
Wrapping material as a need and luxury (Damnjan Branković, dipl. ing.)	340
Yugoslav published standards	342
ISO and IEC documentation:	345
— newly reached documentation	347
— meeting calendar	354
Reached foreign standards survey	362
Council for Mutual Economic Assistance (CMEA) standards and recommendations	365
New books	366

proslava 30 godina standardizacije

25. septembra ove godine navršilo se 30 godina od dana kada je donesen prvi službeni akt vlade FNRJ kojim je standardizacija uvedena u život kao posebna tehnička disciplina, važna za razvoj i napredak naše privrede. To je značajna godišnjica jer postignuti rezultati (više od 9000 standarda i nekoliko stotina tehničkih propisa) predstavljaju veliki doprinos privredi Jugoslavije a u isto vreme su nagrada za trud svim stručnim radnicima koji su ovih trideset godina radili na organizovanju standardizacije.

Tim povodom je 3. decembra 1976. godine Jugoslovenski zavod za standardizaciju priredio prigodnu svečanost u Saveznom izvršnom veću na kojoj su, uz podsećanje na pređeni put, uručene zahvalnice pedeset sedmorici naučnih i stručnih radnika—pionira jugoslovenske standardizacije, a 43 zahvalnice upućene radnim organizacijama koje su dale svoj doprinos u radu na standardizaciji.

Svečanosti su, pored mnogobrojnih naučnih i stručnih radnika, prisustvovali Petar Stambolić, član Predsedništva SFRJ, dr Aleš Bebler, član Saveta Federacije, Ilija Vakić, predsednik Privredne komore Jugoslavije i Dušan Ilijević, član SIV-a, predsednik Saveznog komiteta za energetiku i industriju.

Posle otvaranja svečanosti pozdravnu reč je održao drug Ilija Vakić, predsednik Privredne komore Jugoslavije, istakavši pored ostalog da više hiljada sposobnih stručnjaka raznih struka koji su radom na izradi standarda razmenjivali mišljenja, kako sa Jugoslovenskim tako i sa inostranim kolegama, čine armiju na koju se naša privreda može osloniti.

Zatim je direktor Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, drug Milan Krajnović, podneo prigodan referat koji u celosti objavljujemo u ovom broju umesto uvodnog članka.

Obaveštavamo naše cenjene čitaoce da povodom ovog jubileja, počev od ovog broja biltena »Standardizacija«, počinjemo sa objavljivanjem članaka stručnih saradnika Zavoda koji će davati prikaz rada i rezultate po pojedinim granama standardizacije.

Odlučeno je da se svake godine datum donošenja prvog akta o regulisanju rada na standardizaciji obeleži manjom svečanošću na kojoj bi se sumirali rezultati i delila priznanja zaslužnim pojedincima i radnim organizacijama za doprinos na ostvarenju ovih rezultata.

referat u vezi sa proslavom 30 godina standardizacije

Milan Krajnović

Drugarice i drugovi!

Ove godine se navršilo 30 godina od donošenja prvog zvaničnog dokumenta o osnivanju, organizaciji, zadacima i mestu u sistemu jedne relativno nove discipline pod nazivom standardizacija. Taj dokumenat je UREDBA O STANDARDIZACIJI koja je objavljena u Službenom listu FNRJ 25. septembra 1946. godine. Sama činjenica da se u eri obnove ratom razorene zemlje mislilo i na ove probleme, ukazuje da smo i tada imali entuzijasta kojima su bile poznate mogućnosti i neophodnost uključivanja standardizacije u tokove ubrzanog razvoja jednog društva koje je izrastalo na zgarištima i pustoši drugog svetskog rata. Takvo saznanje je na veoma intuitivan način sadržano u jednom pravnom aktu kao što je spomenuta Uredba. Kada danas sa odstojanja od 30 godina analiziramo taj dokumenat, ne možemo a da tvorcima toga dokumenta ne odamo iskreno i dužno priznanje. Konceptija Uredbe o standardizaciji toliko je kompleksna da ni 30 godina kasnije u nekim bitnim pitanjima ti okviri nisu prevaziđeni, tačnije neki ciljevi nisu još ni dostignuti. To se upravo odnosi na jedinstvo sistema regulativnih akata standardizacije koji su danas u većoj ili manjoj meri aktuelni u svim zemljama razvijenog dela sveta.

Radi istorijske tačnosti treba ovom prilikom kazati da su prve zvanične aktivnosti na standardizaciji kod nas počele uoči drugog svetskog rata kada su bile pripremljene tzv. građevinske norme i neki dokumenti vezani za vazduhoplovstvo. Propise za parne kotlove preuzimale su inspeksijske službe pretežno od Nemačke, Austrije i Mađarske. Međutim, rat je presekao taj proces i onemogućio da započeti posao dobije odgovarajuću fizionomiju. Na žalost, nikakvi dokumenti o tome nisu sačuvani tako da nije moguće baciti više svetla na to vreme.

Ako bismo danas pokušali dati potpuniji osvrt na pređeni put i analizirati šta smo ostvarili, bilo bi nam potrebno mnogo više prostora nego što ga ima na raspolaganju jedan prigodni referat i mnogo više vremena od onoga koje nam ovom prigodom stoji na raspolaganju. Dozvolite mi zbog toga da

o onome što je iza nas govorim kao o iskustvu koje nam može biti od koristi za ono što sada radimo i što nas očekuje u narednom periodu. Mi često kažemo da je standardizacija relativno nova disciplina, da je ona produkt i nerazdvojni pratilac razvijenog industrijskog društva. To je tačno. Međutim, ta lakonski sročena misao malo govori o suštini i složenosti problema. Eksplozivni razvoj nauke i tehnologije XX veka otvorio je proces ovladavanja silama prirode koji ljudskom rodu, posmatrano na duži rok, otvara neograničene mogućnosti stvaranja i uspona na materijalnom i intelektualnom planu. Industrijsko društvo u koje smo već kročili, suočilo nas je sa milionima problema koje sa sobom nosi tehnički progres. Nova tehnika, nova tehnologija i nove materijalne vrednosti koje čovek stvara uz njihovu pomoć, pored pozitivnih nose u sebi i negativne faktore koje čovek našeg vremena mora držati pod kontrolom i organizovano usmeravati da ne prerastu u stihiju koja je u stanju da neutrališe sve pozitivne efekte savremenog razvoja. To je upravo onaj suštinski zadatak discipline nazvane imenom standardizacija. Nemoguće je danas zamisliti racionalno organizovanu, jeftinu i kvalitetnu serijsku i masovnu proizvodnju, a da oprema, reprodukcioni materijali, postupci, oblici, dimenzije, kvalitativne, funkcionalne i eksploatacione karakteristike tih proizvoda nisu standardizovane. Da li je moguć bezbedan i produktivan rad ljudi i opreme u uslovima kakvi vladaju u rudnicima, tunelima na visokim branama ili drugim objektima visokogradnje, na prenosu elektroenergije ili drugim eksplozivno ugroženim sredinama a da oprema, uslovi rada, postupci i svi drugi elementi proizvodnog procesa nisu naučno provereni i oblikovani u određena pravila ponašanja koja mi nazivamo standardima. Kako bi izgledale milionske seobe savremenih nomada XX veka kada pored modernih transportnih sredstava ne bi bile regulisane i takve sitnice kao što su saobraćajni znakovi, simboli, način ponašanja i sporazumevanja subjekata te brojne armije motorizovanih nomada. Savremena elektronika predstavlja jednu od najpropulzivnijih aktivnosti i otvara čoveku našeg vremena neslućene

moćnosti. Međutim, ona ne bi bila ono što je ako način korišćenja komponente i sastavni delovi svih elektronskih i telekomunikacionih sistema koji pokrivaju našu planetu, ne bi bili precizno proračunati i do detalja regulisani dokumentima koje nazivamo standardima. Savremeni stan ili radna prostorija predstavljaju kutije u koje je zatvoren čovek našeg vremena i u kojima provodi najveći deo svoga života. Nije teško zamisliti kako bi izgledala psiha toga čoveka u košnicama koje nazivamo gradovima da hiljade detalja na tim kutijama nisu relativno precizno definisane aktima ove discipline čiji jubilej slavimo. Broj invalida rada i žrtava gradskog života bio bi mnogostruko veći, iako čak i pod sadašnjim okolnostima predstavlja teret koji naše društvo sa naporima podnosi. Ekonomske odnose u savremenom svetu karakterišu rafinirani oblici eksploatacije nerazvijenih od strane visokorazvijenih zemalja. Shvatanje da se od savremenih oblika eksploatacije možemo efikasno i na dugu stazu boriti fiskalnim instrumentima carinske i poreske politike, podržanih administrativnim restrikcijama, predstavlja zablude koja ima visoku cenu. Savremeni instrumentarij standardizacije ukomponovan u ekonomsku politiku zemlje, predstavlja savremen i nezamenljiv oblik zaštite od moderne eksploatacije.

Da bi se izbeglo dalje nabranje može se kratko i jasno reći da je standardizacija danas prisutna na svim mestima gde savremeni čovek živi i radi, bez obzira da li je u pitanju materijalna proizvodnja, saobraćaj, sporazumevanje i prenošenje znanja, zaštita zdravlja ili ljudske okoline, borba protiv požara ili drugih oblika stihije itd.

Da ne bi bilo nesporazuma ili preterivanja, standardizacija se nigde ne javlja kao primarna aktivnost nego doslovce kao pratilac i nerazdvojni deo svih aktivnosti našeg vremena. I ako ona ima sekundarni karakter, posledice koje proizvodi najčešće imaju prvorazredni značaj. Uslovi utvrđeni standardom, tehničkim normativom ili drugim aktom mogu izmeniti uslove privređivanja privrednog subjekta do toga stepena da ih ni jedna sistemska mera ne može kompenzirati. U tome je osetljivost ove materije društveno interesantnija, o čemu ću više reći nešto kasnije.

Letimičan i površan pogled na ovu materiju i probleme sa kojim se suočavamo nameću pitanje da li smo se adekvatno organizovali na ovim poslovima da bismo zadovoljili zahteve vremena. Smatram da odgovor može biti kratak i jasan. Ne, nismo. Pod uticajem razvijenih zemalja uz kupovinu tehnologije i znanja, materijalne faktore smo razvijali relativno brzo. Međutim, način mišljenja je u zaostajanju. Ovo naše zaostajanje u načinu mišljenja može da se razume samo ako je u pitanju pojedinac. Teško je shvatiti da kao društvo nismo uspeli sagledati ovaj fenomen i da se nismo adekvatno organizovali. To nam je nametnulo neke probleme koje moramo rešavati i kojima bih

posvetio preostali deo izlaganja. Ti problemi se mogu razvrstati u dve osnovne grupe. Jedni se odnose na naše unutarnje prilike, a drugu grupu sačinjavaju problemi vezani za međunarodnu saradnju.

I. unutarnji problemi

1. **Jedinstvo sistema regulativnih akata standardizacije.** Iako je Uredba o standardizaciji pre 30 godina dala zakonski osnov za regulisanje ove materije na jedinstvenoj osnovi mi smo tek poslednjih godina uspeli da tu ideju ostvarimo i to ne u potpunosti. Akti standardizacije ili kako je kod nas uobičajeno da se kaže — akti tehničke regulative, bili su u nadležnosti resornih organa federacije, međusobno su se preplitali i istu materiju po dva zakonska osnova različito regulisali. Umesto jedinstvenog sistema ovih akata imali smo kompletnu zbrku i neusklađenost. Svaki organ je u skladu sa svojim ovlašćenjima, nezavisno od drugih, regulisao ono što su njegove službe ocenile kao potrebno. Inostrani standardi (najčešće nemački) pretakani su u naše propise i standarde, nekritički, bez jedinstvenih kriterija ili usaglašavanja stavova. Nedostatak stručnjaka u resorima i jedinstvenih stavova među resorima doveli su do toga da je područje tehničkih propisa postalo pogodno tlo za dopunski rad »univerzalnih stručnjaka« za brojne probleme. Posledice mislim da su poznate.

Ono što smo počeli i što moramo do kraja dovesti u ovoj oblasti, to je izgradnja sistema u kome ćemo, poštujući ustavne kategorije, obezbediti kompletnost standarda, tehničkih normativa i normi kvaliteta. Standard kao akt proistekao iz konsenzusa zainteresovanih organizacija i organa, predstavlja osnovu sistema, a tehnički normativi i norme kvaliteta kao akti društvene intervencije, dopunu sistema. Samoupravno društvo kao što je naše ne može u ovoj oblasti preferirati akte državne intervencije aktima proisteklim iz dogovora.

Što se tiče nivoa akata mi moramo tražiti naša rešenja respektujući stanje na međunarodnom planu i naše ustavno uređenje. Ni u jednoj drugoj oblasti kao u ovoj na međunarodnom planu ne postoji tako visok stepen saradnje i kooperacije. Međunarodni standardi, regionalni, nacionalni, granski i interni, kao i republički propisi moraju biti vezani nekom zajedničkom niti i koordinirani na određen način. Bez te koordinacije naći ćemo se u krizi različitih rešenja koja će na tehničkom planu cepati jedinstvo tržišta i omogućiti zatvaranje u granske ili regionalne okvire. Društveni dogovor između nosilaca ovih poslova i zakonskih ovlašćenja predstavlja objektivnu potrebu za planiranje i objedinjavanje politike standardizacije u Jugoslaviji. Uostalom, završni dokument KEPS-a u Helsinkiju čiji je potpisnik i Jugoslavija, i mere GATT-a

na realizaciji toga dokumenta, predviđaju koordinaciju na nacionalnom planu da bi se moglo uspešno boriti protiv tehničkih barijera u međunarodnom prometu dobara.

2. Podruštvljavanje procesa donošenja akata standardizacije. Ustavom SFRJ je precizirano da se najveći deo poslova iz ove oblasti nalazi u nadležnosti federacije kao društveno-političke zajednice. Time je u načelu određeno mesto ove discipline u sistemu. Međutim, to ne rešava sve probleme sa kojim se susrećemo i koji traže jasnija opredeljenja na nizu veoma osetljivih tačaka. Napred je ukazano na obim problema koje standardizacija mora da prati i daje određena rešenja. To zahteva donošenje ogromnog broja regulativnih akata podzakonskog karaktera, što znači akata sa obaveznom primenom koju obezbeđuje državna prinuda. To su danas najbrojniji regulativni akti razvijenog dela sveta. Taj slučaj je i sa našom standardizacijom. Do danas je doneto oko 9000 jugoslovenskih standarda i više stotina tehničkih propisa. Pri tome treba imati u vidu činjenicu da razvoj nauke, tehnologije i komunikacija među ljudima nameću potrebu intenziviranja ove aktivnosti. Ako se ima u vidu činjenica da samo JZS donosi godišnje između 400 i 500 standarda i tehničkih propisa, i da ovi akti imaju značajnog uticaja na uslove privređivanja u udruženom radu, na stepen zaštite imovine, života i zdravlja ljudi, zaštitu čovekove prirodne okoline itd., jasno je kakvu je ogromnu odgovornost savremeno društvo prevalilo na ovu disciplinu. U našem sistemu ni jedan organ federacije, republika ili pokrajina nema takva ovlašćenja, da bez angažovanja vlade i van parlamentarne kontrole direktno reguliše tako ogroman broj ekonomski i tehnički osetljivih problema. Upravo ta činjenica ukazuje da klasični oblici državne uprave i administrativne procedure ne daju zadovoljavajući okvir razvoju ove dinamične i propulzivne discipline. Da ne bi bilo nesporazuma, društveno-političke zajednice ne mogu biti oslobođene obaveze i direktnog uticaja na ovu materiju. Ali klasični administrativni oblici organizovanja uprave i činovnički odnos nespojivi su sa potrebom da se na ovom poslu angažuju hiljade specijalista raznih profila i permanentno aktivno prati razvoj nauke i tehnologije, a rezultati proveravaju i ugrađuju u regulativne akte standardizacije. To je upravo ono novo u organizovanju i funkcionisanju institucija razvijenog društva, što u nas do danas nije dovoljno shvaćeno. Uključivanje predstavnika organizacija udruženog rada iz proizvodnje, nauke i prometa, predstavnika udruženih potrošača, društveno-stručnih organizacija, organa društveno-političkih zajednica i drugih zainteresovanih u proces pripreme i donošenja akata standardizacije, predstavlja upravo to podruštvljavanje ove aktivnosti kao imperativ našeg vremena. To shvatanje mora naći mesta u zakonskom regulisanju ove materije. Jugoslovenski zavod za

standardizaciju u svojoj praksi ide tom linijom jer drugog izbora nema, bez obzira na defekte postojećih zakona. Nije suvišno istaći da danas Jugoslovenski zavod za standardizaciju okuplja i angažuje u svojim radnim telima oko 3000 inženjera, pravnika i ekonomista koji dobrovoljno i bez naknade saraduju na pripremi za donošenje jugoslovenskih standarda, tehničkih normativa, normi kvaliteta i drugih akata standardizacije.

3. Izbor prioriteta u rešavanju aktuelnih problema. Ovo nije teoretsko pitanje nego sasvim praktično. Kao i u drugim oblastima, u početnom periodu imali smo uzore koje smo oponašali. To su najčešće bili DIN i VDE, a ređe i neki drugi. U prvim godinama to je bilo ne samo opravdano nego i korisno. Ali, i to ima svoj domet i granicu kada kopiranje uzora bez kritičke analize naših potreba dobija karakter koji nije u skladu sa potrebama zemlje i njene razvojne politike. Nekritično usvajanje stranih standarda i mehaničko unošenje tih rešenja u fond naših nacionalnih regulativnih akata nanosilo je ozbiljne štete jugoslovenskoj standardizaciji. Korišćenje stranih iskustava je neizbežno i do određene granice opravdano. Međutim, to nije i ne može biti stvar snalažljivih pojedinaca, to je pitanje ekonomske politike zemlje. Evo zašto. Standardizacija mora da prati razvojni put nacionalne privrede. Ako je u jednom momentu problem energetike ključna tačka razvoja nacionalne privrede, onda standardizeri moraju kompletno izanalizirati sve elemente energetike, počev od proizvodnje energetskih sirovina, njihovog oplemenjivanja, transporta, prerade, proizvodnje, prenosa, distribucije i potrošnje elektroenergije i drugih oblika energije. Takva analiza će ukazati koje su nam slabe tačke, gde postojeća rešenja treba menjati, a gde dati potpuno nova. Jedino takav prilaz omogućava pravilan izbor prioriteta i aktuelnost poslova kojim se standardizacija bavi. Upravo to opredeljuje čija iskustva možemo koristiti i određena tehnička rešenja ugrađivati u naša regulativna akta. Za takvu praksu nisu nimalo pogodni snalažljivi pojedinci već upravo timovi kvalifikovanih specijalista koji sistematski prate kretanja u užim oblastima struke. Ovo pitanje prioriteta je utoliko važnije kada se ima u vidu činjenica da objektivno nismo u mogućnosti da ažurno pratimo i blagovremeno pokrивamo sve probleme koje na dnevni red stavlja ubrzani razvoj naše zemlje. Prema tome izbor prioriteta je bitan element od koga zavisi uspešnost standardizacije.

4. Izgradnja sistema atestiranja, zaštite potrošača i stimulanja kvalitetne proizvodnje. Ovakva formulacija zadatka može dovesti do zablude da su u pitanju neki apstraktni, nedovoljno definisani društveni problemi. Ustvari nije tako. U pitanju je kompleks veoma konkretnih problema od šireg društvenog značaja. Nama je u celom posleratnom periodu nedostajao sistem organizovane zaštite i stimulanja kvaliteta koji bi se oslanjao na bazu

proizvođača i potrošača, i koji bi regulativnim aktima društva bio kontinuirano podržavan. To je onaj subjektivni razlog ili slabost koja nas je sprečila da ovaj posao ranije aktueliziramo. Jugoslovenski zavod za standardizaciju se ovde javlja u ulozi formalnog nosioca sistema i kreatora regulative, ali faktički nosioci moraju biti organizacije udruženog rada i udruženi potrošači. Bez takvog prilaza problemu ceo pokušaj bi se sveo na administriranje i donošenje beživotnih regulativnih akata, koji bi ostali mrtvo slovo na papiru.

Ceo koncept sistema polazi od pretpostavke da su naši proizvođači tehnički i kadrovski osposobljeni da naše tržište snabdevaju kvalitetnim proizvodima. Ono što nedostaje jeste organizovanost sposobnih proizvođača i potrošača da oslonjeni na jedinstveno organizovan sistem društvene podrške, kontinuirana kontrola kvaliteta u organizacijama udruženog rada podržavaju i stimulišu onaj nivo kvaliteta za koji se svi zainteresovani dogovore da je moguć i društveno opravdan. Na tome planu standardizacija sa svojom regulativnom funkcijom može i mora opravdati očekivanja. Ne ulazeći u detalje ove veoma složene, kompleksne i društveno interesantne problematike, očekujemo da neophodna društvena podrška neće izostati. Pri tome ne smemo zaboraviti da je to tek početak jednog procesa za čiju je realizaciju potrebno izvesno vreme. Imajući u vidu pripreme koje su izvršene za poslednjih godinu dana i činjenicu da je Skupština SFRJ u prvoj fazi procedure verifikovala koncepciju novog Zakona o standardizaciji, nadamo se da će prvi rezultati biti relativno brzo vidljivi. Razmatrajući grupu unutrašnjih problema ukazao sam samo na one koji traže hitnu i zaista neodložnu akciju. O standardizaciji kao integralnoj disciplini i njenom kompleksnom uticaju na nacionalnu ekonomiju ja nisam ništa rekao. Dok navedene probleme ne postavimo na kolosek tekuće prakse, o integralnoj standardizaciji se može razmišljati i mogu se vršiti odgovarajuće pripreme. Treba sačekati novi Zakon, pa u zajednici sa organima federacije, republika i pokrajina, u zakonom utvrđenim okvirima stvarati novu praksu u narednim godinama.

II. zadaci i problemi na planu međunarodne saradnje

Ni ovde, kao ni u prednjem delu izlaganja nije moguće obuhvatiti sve važnije probleme. Želim da potenciram sledeća tri pitanja.

1. Saradnja sa međunarodnim i regionalnim organizacijama. Zavod je poslednjih godina praktično (sa malim izuzetkom) uspostavio normalnu saradnju sa svim međunarodnim organizacijama koje u svom programu imaju standardizaciju, bez obzira

da li su u pitanju međunarodne organizacije ili druge. Za sada još nisu zvanično uspostavljeni odnosi sa organima EEZ što ćemo morati uskoro učiniti čim SIV o tome zauzme stav. Ono što je ovde trenutno značajnije to je intenzitet saradnje i uključivanje predstavnika OUR u tu saradnju. Jugoslovenski zavod za standardizaciju kao specijalizovana vladina i jugoslovenska organizacija mora i ubuduće biti nosilac članstva u tim organizacijama i koordinator te saradnje u zemlji. Međutim, on ne može biti izvršilac svih obaveza na planu međunarodne saradnje. To ne samo da nije moguće, nego to ne bi bilo ni u redu. Niko ne može štititi naše interese prilikom donošenja međunarodnih standarda, kao što ih mogu štititi predstavnici naših OUR koje su direktno tangirane uslovima propisanim međunarodnim standardima. Jedan od delikatnih zadataka JZS je upravo u tome da organizuje stručnjake iz privrede da se uključe u rad radnih tela međunarodnih organizacija za standardizaciju. Zašto? Međunarodni standardi su pravila koja se poštuju u međunarodnom prometu roba i u kooperaciji. Ko uspe da u njih ugradi one parametre koji odgovaraju njegovom nivou tehnike i tehnologije, taj je sebi obezbedio prednost na međunarodnom tržištu za konkretan proizvod i eliminisao sve one koji te uslove ne ispunjavaju, bez obzira na cenu njihovog proizvoda. U tome slučaju cena gubi svoju regulatornu funkciju. Zbog toga nekoliko zemalja zapadne Evrope i SAD drže 70% tehničkih komiteta ISO i IEC, bez obzira što to veoma mnogo košta i angažuje na hiljade njihovih najeminentnijih stručnjaka. Nama je jasno da mi ne možemo biti prisutni u svih 1400 radnih tela ISO-a i skoro još toliko IEC, FAO, EEC, SEV-a i drugih. Ali na određenim mestima mi moramo biti aktivni i kontinuirano prisutni. Tu strategiju i taktiku moramo do kraja razraditi, uključiti u rad stručnjake iz privrede i biti spremni da budemo domaćini sekretarijata onih radnih tela za koja smo zainteresovani. Bez aktivnog odnosa na ovom planu mi ne možemo obezbediti sebi željenu poziciju u međunarodnoj podeli rada i ravnopravnost na tržištu dobara.

2. Izgradnja sistema vancarinske zaštite od savremenih oblika eksploatacije. O ovome problemu je u poslednje vreme bilo reči na više mesta, što ukazuje na njegov značaj i složenost. Nemoguće je govoriti o zadacima standardizacije, a da se ovom pitanju ne da odgovarajući značaj. Naš uvoz u prošloj godini iznosio je 7,7 milijardi dolara. Pod režimom društveno organizovane zaštite bio je uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u vrednosti od 340 miliona dolara što čini 4,4% vrednosti uvoza. Ako se uzme u obzir još i uvoz za potrebe JNA, taj procenat je nešto veći, ali ostaje činjenica da je jugoslovensko tržište najnezaštićenije tržište u Evropi. U uslovima kada su klasični oblici konkurencije putem cena ostavljeni

u nasleđe nerazvijenim privredama, ovakav naš položaj je neprihvatljiv. Pravu cenu toga ne može niko izračunati. Smatramo da naša zemlja ne sme biti tržište za izraubovane licence, rasprodaju opreme sa prevaziđenom tehnologijom i plasman robe široke potrošnje koja zbog lošeg kvaliteta nije mogla naći kupca na domicilnom tržištu u Evropi. Takvim oblicima eksploatacije moramo se suprotstaviti savremenim oblicima tehničke, vancarinske zaštite. Da ne bi bilo dilema ili nerazumevanja da li su ovi zahtevi realni, treba odmah istaći da sve razvijene industrijske zemlje ovaj mehanizam veoma efikasno koriste i to ne samo za zaštitu od uvoza proizvoda lošeg kvaliteta, nego i za podizanje tehničkih barijera prema zemljama u razvoju. Naš zadatak se u krajnjem svodi na to da naše tržište i naša proizvodnja moraju biti zaštićeni vancarinskim instrumentarijem standardizacije u onoj meri u kojoj to čine razvijene zemlje zapadne Evrope.

Ovaj problem se ne iscrpljuje u tome. Medalja ima i drugo lice. Naša pozicija je kada se radi o izvozu. Veliki deo roba u međunarodnom prometu mora se pratiti atestom kojim se dokazuju određene karakteristike. U nedostatku nacionalnog sistema za atestiranje taj posao, pod izrazito nepovoljnim uslovima, obavljaju strane organizacije koje osim novčane naknade traže kompletnu uvid u našu proizvodnju. Šta to znači svima je jasno. Mi danas imamo kadrovske i tehničke uslove da se organizujemo, izgradimo vlastiti sistem od postojećih stručnih i naučnih organizacija, uključimo se u odgovarajuće međunarodne sisteme za atestiranje i na bazi reciprociteta uzajamno priznajemo ateste kao dokumente koji prate robu u međunarodnom prometu. Na taj način bismo se oslobodili hipoteke koju su nam nametnule razvijene zemlje u vreme kada nismo bili ono što smo danas.

3. Saradnja sa zemljama u razvoju. U nas se o problemu saradnje sa zemljama u razvoju mnogo govori ali u ovoj oblasti praktično ništa ne radi. Za neke naše pokušaje nije bilo mnogo razumevanja. No, na stranu to, pogledajmo šta treba raditi.

Poznato je da zemlje u razvoju obuhvataju 70% svetskog stanovništva, a daju manje od 7% industrijske proizvodnje i koriste svega oko 2% postojećih znanja i tehnologije. Ove zemlje su nedavno stekle političku nezavisnost od bivših kolonijalnih sila, ali se nisu oslobodile ekonomske zavisnosti. Njihova industrijska proizvodnja i danas u ogromnoj meri zavisi od bivših kolonijalnih sila čiju opremu i rezervne delove hteli to ili ne hteli, moraju kupovati zbog standarda i mernog sistema koje im je bivši kolonizator ostavio. To nasleđe standardizacije i metrologije predstavlja najveću prepreku za njihovu međusobnu industrijsku saradnju ili saradnju sa zemljama koje su spremne da im na planu industrijalizacije pomognu. Smatram da Jugoslavija danas ima i kadrove i tehniku da svoj nastup na ovim tržištima prati standardizacijom pruži prijateljsku ruku ovim zemljama u njihovom i svom interesu.

Drugarice i drugovi!

Dozvolite mi na kraju da izrazim uverenje da je ova disciplina čiji jubilej slavimo stasala do toga nivoa gde može da bude poželjan i neophodan partner na planu daljeg razvoja naše privrede i našeg društva. Ne čekajući da drugi rešavaju naše probleme mi se svojim radom moramo nametnuti i na konkretan način dati dokaze značaja i ozbiljnosti ovoga posla. Mislim, da nam vreme ide na ruku jer uspon našeg društva sve više izbacuje u prvi plan probleme koji su predmet naše aktivnosti.

Dozvolite mi da se zahvalim drugovima koji su našli vremena da se pridruže našem slavlju i sa nama provedu nekoliko časova u prijatnom raspoloženju. Ne zamerite mi ako se zbog toga posebno zahvalim drugu Stamboliću koji se, ne samo ovom prilikom, pridružio nama i pružio nam podršku u našim nastojanjima.

Hvala na pažnji

jugoslovenski standardi i drugi propisi u poljoprivredi i prehrambenoj industriji

dr Života Živković,
samostalni savetnik JZS

Pitanje kvaliteta i potrebe njegovog regulisanja je staro koliko i čovečanstvo. Međutim, o njemu se počelo više razmišljati od momenta kada je jedan proizvod postao roba, odnosno predmet razmene među ljudima. Može se pretpostaviti da su poljoprivredni proizvodi među prvima postali predmet razmene, a to znači da se i potreba za regulisanjem kvaliteta takođe morala davno postaviti. No treba istaći da kvalitet ovih proizvoda još uvek nije dovoljno definisan. Razloga sigurno ima više, od kojih treba pomenuti: obim proizvodnje i uslove za razmenu, kao i to da je kvalitet ovih proizvoda uslovljen velikim brojem faktora, često međusobno usko povezanih i zavisnih.

Ovim se može objasniti zašto se standardi, odnosno drugi propisi nisu pojavili u našoj zemlji neposredno, već više godina posle II svetskog rata.

Otežani uslovi proizvodnje u opustošenoj zemlji u to vreme, kao i neophodnost da se u kratkom roku obezbedi dovoljna količina poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za naše stanovništvo, nametnuli su potrebu većeg angažovanja svih snaga u pravcu povećanja proizvodnje, dok je pitanje kvaliteta ovih proizvoda moralo da se nađe u drugom planu. Bio je to period naše industrijalizacije koja je za sobom povukla promenu strukture stanovništva. Broj potrošača poljoprivredno-prehrambenih proizvoda višestruko je povećan u kraćem vremenskom roku, što je sa svoje strane nametnulo neophodnost stvaranja uslova za duže čuvanje poljoprivrednih proizvoda sa ciljem da se obezbedi pravilna ishrana. Svakako da je to bilo moguće samo kroz preradu poljoprivrednih u vredne prehrambene proizvode. Nesumnjivo da je ovo bila veoma velika obaveza jer je bilo neophodno da se od zanatske prerade pređe na industrijsku proizvodnju. Tako su u relativno kratkom vremenskom periodu nastale industrija mesa, mleka, prerade voća i povrća i druge.

Sigurna proizvodnja, a posebno obezbeđenje kvaliteta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, više nije mogla da se zamisli bez uvođenja određenih

normi koje bi omogućile ponavljanje. To je uslovljavao na prvom mestu potrošač tih dobara a pored njega i sam proizvođač je morao biti zainteresovan za očuvanje kvaliteta. Osetila se potreba za standardima odnosno drugim propisima o kvalitetu kao i propisima kojima se određuje kvalitet tih proizvoda. Sve to je moralo da se završi u mnogo kraćem roku nego u zemljama gde je taj razvoj bio znatno spcriji.

Polazeći od toga da je naša društvena zajednica morala da uloži ogromna sredstva u podizanje prehrambene industrije, razumljiva je intervencija koja se sastojala u propisivanju kvaliteta ovih proizvoda a time i nametanju obaveza proizvođaču i svim učesnicima u prometu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda da ispune zahteve postavljene normama kvaliteta tih proizvoda. Propisane norme imaju snagu zakonskih obaveza, pa su predviđene i kaznene mere za neispunjavanje istih. Propisivanjem se svi učesnici u ovom lancu stavljaju u ravnopravan položaj, jer svako mora da preuzme deo odgovornosti i finansijskih obaveza u cilju rešavanja odgovarajućih problema proizvodnje odnosno prodaje poljoprivrednih odnosno prehrambenih proizvoda. Propisivanjem su obuhvaćeni pored osnovnih i dodatni sastojci koje jedan proizvod može odnosno ne sme da sadrži kao i minimalni uslovi za transportovanje, skladištenje robe i dr.

Način regulisanja ovih problema preko propisa (standarda ili drugih) bio je uslovljen ubrzanim razvojem ove grane privrede. Da bi se stvorila osnova za dalji rad, već 1946. godine doneta je uredba o standardizaciji pa je formirano telo koje će se baviti ovom delatnošću. Međutim, pored toga što je stvorena osnova za donošenje standarda kao propisa pre čijeg donošenja je obavezno postizanje sporazuma između svih zainteresovanih, zadržano je i pravo donošenja propisa kao interventnih akata kojim se reguliše kvalitet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

U skladu sa postavljenim zadacima, Komisija za standardizaciju je već u 1952. godini donela šest

standarda iz oblasti prerade od voća i jedan o kvalitetu maslaca. Tokom 1955. godine doneto je 40 standarda kojima se reguliše kvalitet biljnih proizvoda i to voća i povrća. Svi ovi standardi su dve godine kasnije stavljeni van snage, a kvalitet propisan pravilnikom o čemu će biti reči. Nekoliko godina kasnije bila je smanjena aktivnost u oblasti donošenja standarda kojim se reguliše kvalitet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda a zatim je Zakonom o jugoslovenskim standardima propisano da se standardi kojima se reguliše kvalitet ovih proizvoda mogu doneti samo za proizvode koji služe za dalju preradu dok je cela materija prenetu u pravilnike o kvalitetu. U toku 1958. godine doneto je 26 standarda iz oblasti kvaliteta proizvoda za industrijsku preradu poljoprivrednih proizvoda kao i metoda za ispitivanje kvaliteta ovih proizvoda. Dalje donošenje standarda kojima se takođe rešava pitanje uzimanja uzoraka i ispitivanje pojedinih poljoprivrednih odnosno prehrambenih proizvoda i kvalitet duvana nastavljeno je 1962. godine, a zatim sve do danas broj standarda koji je donesen kretao se u granicama od 15 do 20 godišnje.

U pomenutom periodu neki standardi su stavljeni van snage tako da danas imamo ukupno 330 standarda. Karakteristično je da je najveći broj ovih donet u godinama pre 1970. što znači da su stariji od 6 godina.

Posle stavljanja van snage pomenutih standarda o kvalitetu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda donetih u toku 1952. i 1955. godine, došlo je do pripreme jednog interventnog akta koji je donet pod nazivom: Pravilnik o kvalitetu životnih namirnica i o uslovima za njihovu proizvodnju i promet, koji je bio objavljen u Službenom listu br. 12 od 1957. godine. Od donošenja do 1959. godine izvršeno je ukupno 5 izmena i dopuna ovoga pravilnika. Postalo je jasno da se preko jednog jedinog pravilnika ne može regulisati kvalitet celokupne materije iz ove oblasti. Bilo je neophodno da se stvori osnova za dalje propisivanje odnosno donošenje odgovarajućih propisa. U vezi sa tim donet je Zakon o jugoslovenskim standardima (Sl. list SFRJ br. 16/60, izvršena dopuna u 32/62). Ovaj Zakon je služio sve do 1974. godine kada je donet nov na osnovu koga se radi i danas.

Na osnovu prvog Zakona je doneto u toku 1963. godine četiri, zatim 1964. godine tri, 1966. godine jedan i u 1974. godini jedan pravilnik o kvalitetu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda. Vidi se da ih je ukupno doneto 9 koji obuhvataju oko 340 proizvoda, uslovno svrstanih u 61 grupu. Mada su proizvodi bili svrstavani najčešće po nekim sličnim osobinama oni često nisu imali mnogo zajedničkog pa ovi pravilnici u odnosu na jedan jedini predstavljaju korak napred. Oni se baziraju na određenim odredbama Zakona koji je dao osnovu za propisivanje kvaliteta proizvoda uopšte pa i prehrambenih proizvoda. Novim Zakonom o

jugoslovenskim standardima koji je donet 1974. godine utvrđena su i određena načela i principi vezani za kvalitet proizvoda, bez regulisanja konkretnog kvaliteta pojedinih proizvoda, ali se njime daju ovlašćenja određenim saveznim organima za donošenje raznih normativnih akata kojim se utvrđuju kvalitet i ostala svojstva.

propisi u oblasti zdravstvene ispravnosti

Osnova za propisivanje u oblasti higijene ishrane u našoj zemlji je Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe (Sl. list SFRJ br. 7/72, 52/73).

Jedno od osnovnih načela ovoga Zakona je zdravstvena sigurnost potrošača. Pomenuto načelo je istaknuto u nizu odredbi kojima se isključuje mogućnost stavljanja u promet namirnica koje u pogledu zdravstvene ispravnosti ne ispunjavaju propisane norme. Na osnovu ovoga Zakona doneto je nekoliko propisa—Pravilnika kojim se bliže reguliše pomenuta materija, kao što su: Pravilnik o minimalno dozvoljenim količinama pesticida u životnim namirnicama, Pravilnik o minimalnim uslovima u pogledu bakteriološke ispravnosti, Pravilnik o minimalnim uslovima u pogledu higijenske ispravnosti predmeta opšte upotrebe koji se mogu staviti u promet.

ostali propisi

Obuhvataju naredbe i propise donete u periodu kada je kvalitet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda bio regulisan samo jednim pravilnikom, kao i u periodu donošenja pomenutih 9 pravilnika da bi se omogućio rad. Većina se odnosi na kvalitet proizvoda namenjen izvozu odnosno na način kontrole tog kvaliteta. Ukupno je doneto 24 ovakva propisa od kojih je ostao na snazi samo PK E 4—Pravilnik o kvalitetu stočne hrane, dok su svi ostali prestajali da važe donošenjem odgovarajućeg pravilnika ili u slučaju regulisanja materije za industrijsku preradu donošenjem standarda. Prema tome na snazi danas imamo 9 pravilnika o kvalitetu, jedan propis (PK E 4) i 330 standarda u oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije. Zdravstvena ispravnost istih proizvoda je kako smo rekli regulisana prema posebnom Zakonu a usklađuje se i prilikom donošenja propisa prema Zakonu o jugoslovenskim standardima.

Dalji rad na regulisanju kvaliteta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda

Posle reorganizacije Saveznih organa uprave i saveznih organizacija sem malih izuzetaka, svi propisi koji se donose na osnovu Zakona o jugoslovenskim standardima, stavljeni su u nadležnost Zavoda za standardizaciju, čime je stvorena veća mogućnost usklađivanja svih propisa iz oblasti

poljoprivrede i prehrambene industrije. Treba istaći da je predstojeći posao obiman i da zahteva veće zalaganje da bi se postigli željeni rezultati.

Videli smo da je najveći broj standarda kojima se reguliše kvalitet proizvoda za industrijsku preradu ili standardnih metoda za ispitivanje kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, iz godina pre 1970, a to znači starijih od 6 godina. Logično je da se svi oni moraju revidirati, odnosno bar podvrgnuti pregledu kako bi se ustanovila potreba za revizijom. Ništa ne stojimo bolje ni sa pomenutim pravilnicima. Od 9 samo dva su iz 1974. dok je 7 doneto u 1963. i 1964. godini. Svih sedam su više puta menjani i dopunjavani. Uz sve ovo treba ponovo reći da su najčešće samo uslovno grupisani što u nekim slučajevima smeta i nalaže brže regulisanje. Ovo posebno važi za neke proizvode koji su pri donošenju važećih pravilnika bili samo pomenuti, a danas igraju vidniju ulogu.

Sve ovo je imalo uticaja da se otpočne sa donošenjem posebnih propisa za pojedine ili bar uže grupe proizvoda. U skladu sa zahtevima, kako proizvodnje tako isto i nauke, kontrolnih organa pa i potrošača, pokrenuto je pitanje donošenja novih i revizija nekih važećih pravilnika o kvalitetu ovih proizvoda.

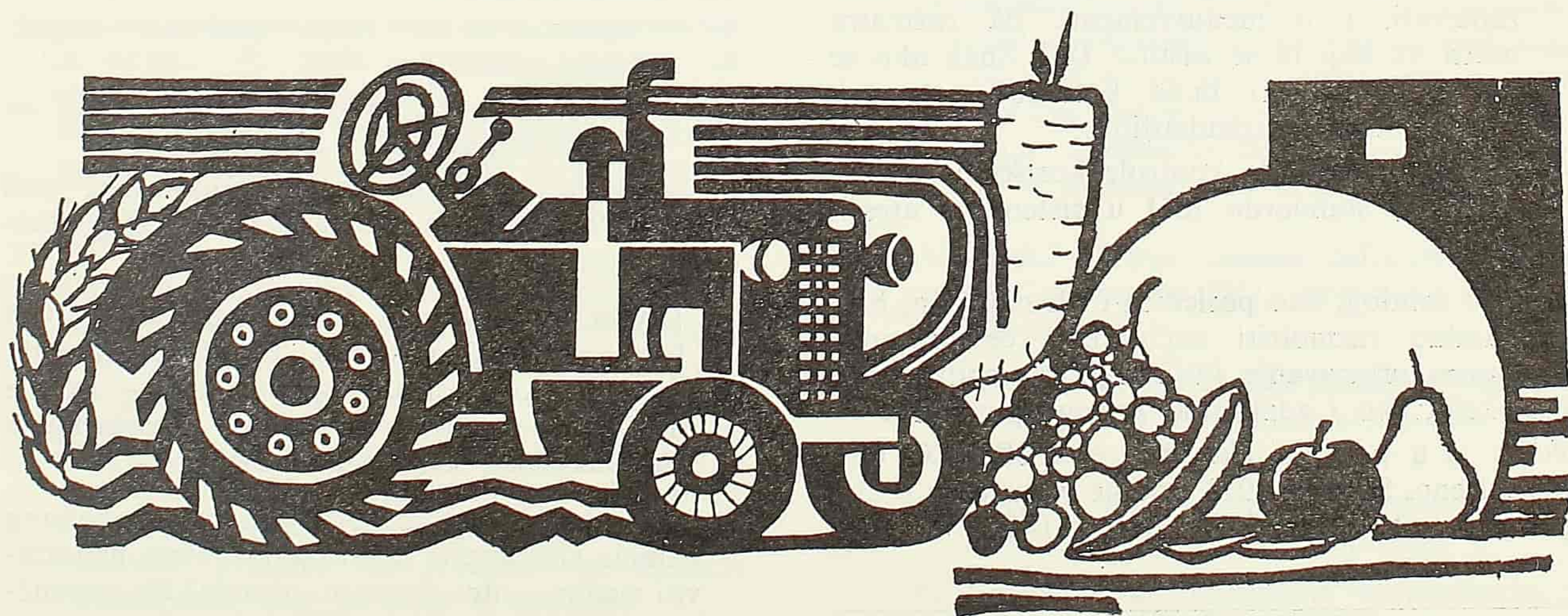
Primeru radi navešćemo da je u toku donošenje Pravilnika o kvalitetu voća i povrća, kao i Pravilnika o kvalitetu proizvoda od voća i povrća. Do sada je to bio jedan pravilnik. Isto tako je u toku rad na Pravilnicima o: kvalitetu alkoholnih i bezalkoholnih pića i pravilnika o prirodnim mineralnim vodama što je takođe do sada bio sam jedan pravilnik. Pored ovih radi se na pripremi ili je u završnoj fazi i donošenje drugih pravilnika. Istakli smo u početku razliku u donošenju pravilnika i standarda pa bi smo ovde ukazali na to da i

pored postojeće mogućnosti, Zavod pokreće široku akciju kod svakog od pomenutih propisa, uključujući veliki broj ljudi i trudeći se da budu obuhvaćene sve potrebne struke kako bi revidovani ili novi propis bio što prihvatljiviji, odnosno da odgovara kako potrošačima tako isto i proizvođačima.

Prema planu rada Zavoda, koji bazira na zahtevima proizvođača, potrošača kao i inspeksijskih organa, u toku narednih pet godina, odnosno do kraja 1980. god. biće izvršena revizija svih postojećih 9 pravilnika kao i većeg broja standarda. Svakako da će u ovom radu svuda tamo gde postoje opravdani zahtevi i potrebni uslovi biti donesen novi propis (standard ili pravilnik). Već do sada je sagledano da su potrebe velike što proizilazi iz plana razvoja poljoprivrede u istom periodu. Poznato je da će poljoprivreda morati da se razvija znatno brže, jer su za to obezbeđena posebna sredstva koja tek počinju da se koriste. Ovo pokazuje da će mnogi od onih propisa koji se donesu ove ili iduće godine za poljoprivredu ili prehrambenu industriju verovatno do kraja petogodišnjeg plana morati da pretrpe određene izmene i dopune. Sve to je uzeto u obzir pri izradi našeg plana rada za naredni period pa se planira rad na stalnom praćenju ovih propisa kako se ne bi dogodilo da oni postanu kočnica normalnom razvoju ove grane privrede.

Iz izloženog se vidi da je broj propisa, standarda ili tehničkih normativa (pravilnika) kojima se reguliše kvalitet poljoprivredno-prehrambenih proizvoda nedovoljan.

Isto tako se vidi da je neophodno da se stalno dopunjuje i osavremenjuje propisima koji će imati pozitivan uticaj na dobijanje kvalitetnih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

delatnost ISO u oblasti atestiranja

Ljubiša Stašić, dipl. ing.

1. uvod

Komitet ISO-a za atestiranje (CERTICO) formiran je 1970. od strane Saveta u cilju da pomogne u razvijanju delatnosti ove organizacije u oblasti atestiranja.

Zadaci CERTICO komiteta, su sledeći:

- da razmotri načine koji će obezbediti što veće uzajamno prihvatanje i priznavanje nacionalnih i regionalnih sistema za atestiranje i znakove, tako da osigura instituciju usaglašenosti sa standardima koji propisuju funkciju i svojstva proizvoda, naročito kada su uključeni faktori bezbednosti zdravlja i čovekove sredine; da definiše propise i postupke koji su neophodni da bi se obezbedili takvi sporazumi, imajući na umu da bi na taj način korišćenje nacionalnih sistema za atestiranje i znakova kao zaštitne mere bilo ograničeno;
- da prati razvoj nacionalnih i regionalnih sistema u odnosu na mogućnost prihvatanja sistema atestiranja na osnovu ISO međunarodnih standarda, ako progres i potrebe to budu zahtevali, i u međuvremenu, da razmatra način na koji bi se zaštitio ISO Znak ako se on u budućnosti bude koristio kao znak usaglašenosti sa standardima;
- da ispituje metode kontrole korišćenja međunarodnih standarda ISO u sistemima atestiranja.

Između ostalog, kao posledica ovih zadataka, biće neophodno razmotriti način koji će osigurati uzajamno priznavanje institucija za ispitivanje i inspekciju kao i adekvatne žalbene postupke.

Pošto je u početku članstvo u CERTICO bilo ograničeno, Savet je 1973. godine odlučio da pravo pristupa treba da imaju svi članovi ISO.

2. CERTICO danas

Da bi izvršio ove zadatke, CERTICO je za proteklih nekoliko godina uradio i izdao sledeće studije i publikacije:

- 2.1 Pripremio i publikovao »ISO/IEC Kodeks o principima u sistemima atestiranja i odgovarajućim standardima«.
- 2.2 Pripremio Priručnik o principima i postupcima u sistemima atestiranja koji će biti publikovan u jesen 1976. Priručnik će prezentirati različite sisteme koji sada egzistiraju i osvrt na to kakva je situacija danas u ovoj oblasti.
- 2.3 Priprema određene definicije koje će se koristiti u poslovima atestiranja i koordinacija sa aktivnostima Ujedinjenih nacija — Ekonomskom komisijom za Evropu (ECE) u ovoj oblasti.
- 2.4 Priprema različite polazne dokumente, koji će biti realizovani u ovoj godini, u vezi sa problemima kao što su:
 - identifikacija proizvoda koji mogu biti interesantni za razvoj međunarodnog sistema atestiranja;
 - kriterijumi za međunarodne standarde na kojima bi se zasnivao međunarodni sistem atestiranja;
 - uputstvo za atestiranje, ispitivanje i inspeksijski izveštaj;
 - kriterijumi za procenu kompetencije ispitnih laboratorija i inspektorata;
 - označavanje od strane proizvođača radi ukazivanja na usaglašenost sa ISO standardima.
- 2.5 U vezi sa prethodnim, ad hoc grupa CERTICO formirana 1975. od strane CERTICO komiteta, formulisala je sledeće kontrolne — ispitne liste (Check—list) o **potrebi uspostavljanja međunarodnog sistema atestiranja**:
 - a) Identifikacija potreba i ciljeva međunarodnog sistema atestiranja. (Zašto je potrebno uspostaviti međunarodni sistem atestiranja? Da li aranžmani o atestiranju između nekih zemalja odgovaraju svrsi? Za koju će se vrstu trgovačkih barijera sistem koristiti?)
 - b) Upotrebljivost međunarodnih standarda pogodnih kao osnova za atestiranje.

- c) Sadržina atestiranja (šta je to što će biti atestirano i obeleženo znakom a šta atestom) i distanciranje od neatestiranih karakteristika.
- d) Saglasnost o tipu atestiranja koji će se koristiti (ako se želi atestirano označavanje znakom, sistem nadgledanja proizvodnje mora biti usaglašen).
- e) Praktična osnova za harmonizaciju sistema atestiranja kroz usaglašenost principa i zakona koji čine sistem (usaglašenost administrativnih postupaka, kalibracije ispitnih i mernih instrumenata itd.).
- f) Zajednički kriterijumi za procenu kompetencije ispitnih institucija za ispitivanje i inspektorata.
- g) Zakonski status i odgovornost nadležnih tela uključenih u atestiranje, moraju biti usaglašeni.
- h) Reciprocitet.
- i) Zajednički sistem tretiranja proizvoda sa nedostacima od strane tela za atestiranje (suspenzija licence, itd.).
- j) Registracija i zakonska zaštita znaka za atestiranje.
- k) Postojanje kompetentnog tela za atestiranje i sistema atestiranja kod članova ISO u zemljama koje žele da pristupe sistemu.

3. ISO i CERTICO sutra — perspektiva budućeg rada

Na osnovu diskusije i istraživanja CERTICO ad hoc grupe, izgleda najverovatnije, da je perspektiva budućeg rada CERTICO data u formulaciji sledeće politike ISO u oblasti atestiranja koja je osnova za dalju diskusiju:

- 3.1 Uključiti dodatne materijale u Priručnik koji se sada priprema. Oni daju savet i uputstvo šta bi trebalo da bude orijentacija sistema za atestiranje i glavni sadržaj, u više koordinirajućoj formi, koji čine suštinu polaznih dokumenata navedenih pod 2.4. To bi se odnosilo u prvom redu na atestiranje na nacionalnom nivou.
- 3.2 Alternativna, napred navedena, polazna dokumenta poslužila bi za izradu i publikovanje ISO uputstava umesto postojećih, da bi se dobio jedan dokument.
- 3.3 **ISO/IEC Kodeks principa** treba revidirati i osavremeniti. U vezi sa tim treba odlučiti da li izvršiti kompletnu reviziju sadržaja i/ili osnovnih principa, ili Kodeks osavremeniti definicijama koje su sada u upotrebi.
- 3.4 U vezi sa **međunarodnim sistemom atestiranja koji je zasnovan na usaglašenosti sa ISO standardima** treba razmotriti sledeće:

3.4.1 Izgleda da postoji potreba za razvoj takvog sistema, ranije ili kasnije. S obzirom na tu činjenicu i kao konkretan primer, Centralni sekretarijat ISO ima primljene dve molbe:

- jedna je od sekretarijata ISO/TC 67/SC (DIN) »Merenje i kontrola navoja« (Materijal i oprema za zemni gas i naftnu industriju) u vezi sa navijanjem, vođenjem i kontrolom navoja za oblaganje cevi i spajanje. Zahtev sadrži predlog da ISO može od već postojećeg API sistema za atestiranje uzeti usvojene mere,
- druga je od sekretarijata ISO/TC 83 SC/WG2 (AFNOR) za jednim međunarodnim sistemom atestiranja navoja za skije koje su standardizovane pod oznakom »vis SBS«.

U vezi sa ovim ukazano je na potrebu za međunarodnim sistemom atestiranja hirurškog pribora, od strane Dr B. Bloch-a predsedavajućeg ISO/TC 150 komiteta — »Pribor za hirurgiju«.

3.4.2 U perspektivi uspostavljanja međunarodnog sistema atestiranja potrebno je razmotriti sledeće koncepte sistema:

- a) **centralizovani ISO sistem** — ova alternativa, međutim, ne izgleda praktično moguća, jer zahteva velika finansijska sredstva kao i administrativna i tehnička rešenja;
- b) **decentralizovan sistem** u kome se nacionalna tela neće samo pozivati na ISO standarde, uz licenciranu saglasnost od ISO, nego i koristiti ISO znak;
- c) **usklađen sistem** u kome će različiti nacionalni i regionalni sistemi atestiranja koji već postoje ili će postojati, na osnovu uputstva datog od strane ISO, biti dovoljno usaglašeni da se mogu konstituisati u međunarodni sistem.

3.4.3 Ako neki od ovih sistema definitivno bude usvojen od strane ISO, moraju se ispuniti sledeći zahtevi:

- a) proizvod ili deo za koji postoji potreba za međunarodnim sistemom atestiranja treba jasno identifikovati;
- b) moraju biti pripremljeni međunarodni standardi pogodni za atestiranje;
- c) zahtev za uspostavljanje međunarodnog sistema atestiranja (Check — list) treba, kao što je predložila ad hoc grupa CERTICO, u potpunosti obuhvatiti i ispuniti.

ambalaža kao potreba i luksuz

Damjan Branković, dipl. hem.

Sve veći razvoj potrošnih dobara po obimu i raznovrsnosti uslovio je podelu rada u proizvodnji tih dobara u cilju povećane ekonomičnosti proizvodnje. Ekonomičnost proizvodnje je bila, pored drugih elemenata (kvaliteta, pogodnosti za upotrebu, boje, oblika i dr.), osnovni element za osvajanje tržišta preko konkurentskih cena proizvoda. Sa podelom rada u proizvodnji dobara razvijala se trgovina koja je olakšala prodaju i nabavku proizvoda. Prirodno je bilo da se paralelno sa ovim razvijala ambalaža koja treba da zaštiti proizvod od oštećenja, zagađivanja i propadanja, a i da se omogući lakša manipulacija prilikom transporta. Dalji razvoj proizvoda postavljao je nove zahteve u pogledu ambalaže, pa se proizvodnja ambalaže razvila u posebna preduzeća za te svrhe. Kao i za proizvode, tako i za ambalažu su se postavljali mnogobrojni zahtevi u smislu podobnosti za upotrebu, niske cene, male težine, visoke čvrstine, dekorativnog izgleda itd. Ova poslednja komponenta je naročito važna u uslovima potrošačkog i **profiteškog** društva gde profit ima primarni značaj i gde ambalaža svojim izgledom treba da »mami« kupce. Značaj ambalaže je rastao do te mere da je u nekim slučajevima cena ambalaže dostizala visoke procenatne vrednosti proizvoda. Ona se i danas usavršava i za nju se pronalaze nova rešenja.

Ambalaža kao potreba i nužnost ima svoju logiku, ali se ta logika vremenom deformisala u manir koji nema praktičnog opravdanja i smisla. Šta više, manir današnjih dana je luksuz i snobizam u upotrebi ambalaže.

Ambalaža je nužna i mnogi proizvodi ne bi mogli da stignu do potrošača bez nje.

Da bi se upakovala pasta za zube potrebno je napraviti tubu. Manje je jasno zašto tuba sa pastom za zube, koja je lepo dekorisana, treba da bude pakovana u kartonsku kutiju. Krajnje je nejasno i nelogično da se kartonska kutija sa tubom u prodaji na malo pakuje još i u papir. Razmislimo

o nužnosti i praktičnosti svega ovoga! Samo nekoliko minuta kasnije, kad kući stignemo, bacićemo i kartonsku kutiju i papir u koji je umotana, jer nam to nije ni bilo potrebno. Ali, mi smo platili sve, i ono što nam treba i ono što bacamo. Bacamo! Gde bacamo? Gde stignemo! Vetar nosi ulicama i po parkovima finalni proizvod koji smo mi rasipnički devalvirali u otpad. Sada hartija postaje uzročnik neurednosti i prljavštine. Njena namena je bila da proizvode i nas štiti od prljavštine. Sada je ona i potencijalna opasnost za širenje požara. Uništeno je dragoceno drvo, čiji je značaj dobro poznat, da bismo na kraju imali nevolje. Tako nije bilo samo kad smo kupovali pastu za zube, već sa nizom drugih proizvoda, sapunom, pomadom, čokoladom, konzervom itd. — prosto svuda gde to nije ni najmanje potrebno. Zašto je logično i moguće da se senf, majonez, pašteta i sl. prodaju u tubama bez kartonskih kutija, a neki drugi proizvodi ovako na tržištu »ne idu«?

Iako se ambalaža rasipnički i neracionalno troši na jednoj strani, na drugoj se nikako ili veoma oskudno koristi. I to tamo gde je najpotrebnija, a to je kada je u pitanju hleb. Hleb je artikal koji se direktno troši i, kako dobro znamo, ne pere se. Malo kome pada na pamet da u prometu treba da se pakuje, dok će većina trgovaca izdašno u papir uviti glavicu kupusa. Može li se izvršiti preraspodela svakodnevnih troškova za ambalažu u korist hleba? Uvereni smo da može! Treba samo smanjiti luksuz na jednoj strani da se dobije tamo gde je potrebno. Mnogi artikli bi na taj način mogli po nekoliko para da budu jeftiniji, a da se hleb obavezno, po propisu, pakuje i prodaje po nešto većoj ceni od postojeće. Na taj način hleb bi postao cenjeniji artikal, manje bi se bacao, a koliko bi se dobilo na higijeni ne treba naglašavati. Ovakvo ponašanje bi obavezno značilo štednju i imalo bi vaspitni karakter, da se kod mlađih razvija osećaj za racionalno i korisno. Time bi se pomogla opšta akcija u našem društvu da se štedi na svim

poljima ljudske aktivnosti. Ako se značaj štednje ne shvata, celishodno je mnoge stvari i pojave normativno regulisati.

Nalazimo da bi, kao i mnoge druge stvari, kao i sam proizvod, ambalaža mogla i trebalo da bude standardizovana, gde god je to moguće. Javnim društvenim dogovorom bi moglo da se definiše šta je nužno, šta suvišno, šta kulturno, nepotrebno itd., da se stvore nova shvatanja, norme i običaji. Drugim rečima, treba standardom i normativom tačno definisati koja roba i kako mora da se zapakuje, da se obezbede higijenski uslovi i manipulacija, a zahtevi van standarda treba da imaju karakter

luksuza. Luksuz je stran našem socijalističkom shvatanju i protiv njega se treba energično boriti. Na svetskoj konferenciji o stanovništvu, koja je održana u Bukureštu, predstavnici zemalja u razvoju su kategorički osudili afektaciju sa ambalažom u bogatim zemljama, dok na drugom kraju sveta ostaje surova istina da ljudi umiru od gladi.

Ljudska solidarnost, socijalistički moral i ekološki razlozi su osnovni motivi da se ambalažom racionalnije postupi.

Znači, treba organizovano sprečiti njenu neracionalnu potrošnju, a zajednici doneti mnogostruke koristi.

objavljeni jugoslovenski standardi

Službeni list SFRJ br. 29/76 od 2. VI 1976.

JUS M.B1.050	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade C	17,00
JUS M.B1.051	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade B	20,00
JUS M.B1.052	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade A	20,00
JUS M.B1.053	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade B sa navojem po celoj dužini stabla	23,00
JUS M.B1.054	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa navojem po celoj dužini stabla	10,00
JUS M.B1.055	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade C, sa navojem po celoj dužini stabla	17,00
JUS M.B1.057	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa navojem sitnog koraka	20,00
JUS M.B1.058	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa navojem sitnog koraka po celoj dužini stabla	23,00
JUS M.B1.059	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade B sa navojem sitnog koraka po celoj dužini stabla	23,00
JUS M.B1.060	Vijci sa šestostranom glavom, klase izrade B, sa navojem sitnog koraka	20,00
JUS M.B1.061	Vijci za tačno naleganje sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa dužim navojnim delom	23,00
JUS M.B1.062	Vijci za tačno naleganje sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa kraćim navojnim delom	23,00
JUS M.B1.064	Vijci za tačno naleganje sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa dužim navojnim delom sitnog koraka	23,00
JUS M.B1.065	Vijci za tačno naleganje sa šestostranom glavom, klase izrade A, sa kraćim navojnim delom sitnog koraka	23,00
JUS M.B1.070	Vijci sa malom šestostranom glavom i šiljkom, klase izrade A, sa navojem po celoj dužini stabla	17,00
JUS M.B1.071	Vijci sa malom šestostranom glavom i cilindričnim završetkom, klase izrade A, sa navojem po celoj dužini stabla	17,00
JUS M.B1.335	Sigurnosni čep, za hidrodinamičke spojnice. Oblik i mere	10,00
JUS M.C1.520	Spojnice. Hidrodinamičke spojnice. Princip rada i izbor	23,00
JUS M.C1.521	„ Hidrodinamičke spojnice sa gumenim prstenovima, za elektromotore. Oblik i mere	17,00
JUS M.C1.522	„ Hidrodinamičke spojnice sa obodnom gumom, za elektromotore. Oblik i mere	17,00
JUS M.C1.523	„ Kaišne hidrodinamičke spojnice bez pretkomore, za elektromotore. Oblik i mere	20,00
JUS M.C1.524	„ Kaišne hidrodinamičke spojnice sa pretkomorom, za elektromotore. Oblik i mere	20,00
JUS M.C1.525	„ Hidrodinamičke spojnice sa poklopcem od silumina, za motore sus. Oblik i mere	14,00
JUS M.C1.526	„ Hidrodinamičke spojnice sa poklopcem od sivog liva, za motore sus. Oblik i mere	17,00

Navedeni standardi obavezni su i stupaju na snagu 1. septembra 1976. godine.

Službeni list SFRJ br. 31/76 od 16. VII 1976.

JUS N.N0.910	Suzbijanje radio-smetnji. Postupak za izdavanje atesta RSO	29,00
--------------	--	-------

Navedeni standard obavezan je i stupa na snagu 1. oktobra 1976. godine.

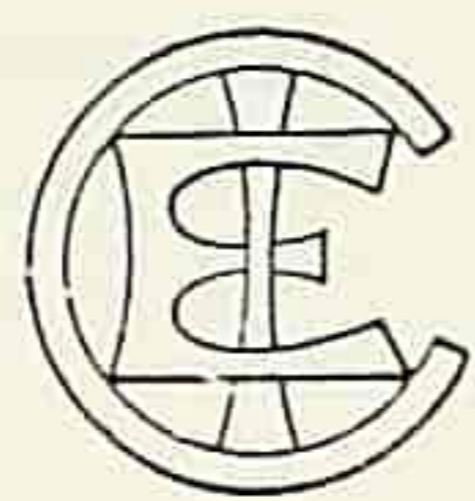
Službeni list SFRJ br. 36/76 od 13. VIII 1976.

JUS N.C3.315	Elektroenergetika. Samonosivi provodnici sa izolacijom i plaštom od PVC-mase, tip PP/O i PP/O-A	23,00
JUS N.C5.020	„ Kablovi sa izolacijom od impregnisanog papira i metalnim plaštom, za napone od 60 kV	56,00
JUS N.C5.025	„ Ispitivanje energetskih kablova sa izolacijom od impregnisanog papira i metalnim plaštom, za napone od 60 kV	32,00
JUS U.J1.001	Nomenklatura područja zaštite od požara	14,00
JUS U.J1.030	Zaštita od požara. Požarno opterećenje	10,00
JUS U.J1.114	„ Otpornost greda protiv požara	10,00
JUS U.J1.140	„ Ispitivanje otpornosti krovnih pokrivača protiv dejstva požara spolja	10,00
JUS U.J1.172	„ Ispitivanje otpornosti ventilacionih kanala protiv dejstva požara	10,00
JUS U.J1.190	„ Zaštitne mere pri protivpožarnim ispitivanjima	10,00
JUS U.J5.022	Toplotna tehnika u visokoj gradnji. Difuzija vodene pare. Osnovni pojmovi, karakteristične veličine, jedinice	10,00
JUS U.J5.024	„ Merenje koeficijenta otpora difuzije vodene pare	14,00
JUS U.J5.026	Prikaz dijagrama difuzije vodene pare	32,00
JUS U.J5.028	Standardne vrednosti koeficijenta otpora difuzije vodene pare građevinskih materijala	20,00

Navedeni standardi obavezni su i stupaju na snagu 1. novembra 1976. godine.

JUS H.C8.060	Boje i lakovi. Određivanje otpornosti film prema udaru	10,00
JUS H.C8.058	„ Određivanje tačke zapaljivosti. Metoda pomoću zatvorene posude	17,00
JUS H.C8.062	„ Ispitivanje otpornosti prema grebanju	17,00
JUS H.C8.064	„ Određivanje stepena opasnosti pomoću tačke zapaljivosti....	14,00

Navedeni standardi primenjuju se od 1. novembra 1976. godine.

međunarodna
standardizacija

primljena dokumentacija

Ovaj pregled sadrži predloge međunarodnih standarda, usvojene međunarodne standarde i drugu važniju dokumentaciju koju je Jugoslovenski zavod za standardizaciju primio od Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

Preporučuje se zainteresovanima da koriste ovu dokumentaciju uvidom u prostorijama Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, ili putem izrade kopija, a po posebnom traženju, uz obavezu plaćanja troškova reprodukcije.

dokumentacija ISO

ISO/TC 2 — Tolerancije

Međunarodni standard:

- br. 3599 »Pomična merila sa tačnošću 0,1 i 0,05 mm«

ISO/TC 5 — Metalne cevi i fitinzi:

Predlozi međunarodnih standarda:

- br. 4054 »Skele od čeličnih cevi. Spojnice i pribor. Zahtevi i postupci ispitivanja.
br. 5252 »Čelične cevi. Sistem tolerancije« (Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 6 — Papir, karton i celulozna pulpa

Međunarodni standardi:

- br. 269 »Formati poštanskih koverata i rukavaca«
br. 3687 »Papir i karton. Određivanje otpornosti prema vazduhu«
br. 3689 »Papir i karton. Određivanje otpornosti na prskanje posle potapanja u vodu za određeni vremenski period«
br. 3781 »Papir. Određivanje zatezne čvrstoće u vlažnom stanju za određeni vremenski period«

Predlozi međunarodnih standarda:

- br. 186 »Papir i karton. Uzimanje uzoraka za ispitivanje«
br. 4046 »Papir, karton i pulpa. Rečnik«
br. 5626 »Papir. Određivanje trajnosti pri savijanju«
br. 5637 »Papir i karton. Određivanje absorpcije vode i povećanje debljine posle utapanja«

(Rok za primedbe 1977—04—01).

ISO/TC 8 — Brodogradnja

Međunarodni standardi:

- br. 614 »Brodogradnja. Ispitivanja kaljenog sigurnosnog stakla za prozore i nepomične prozore za brodove metodom probojca«

- br. 1095 »Brodogradnja. Sigurnosno kaljeno staklo za brodska okna«

- br. 1175 »Brodogradnja. Geometrijske karakteristike profila aluminijumskih legura za brodogradnju«

- br. 3796 »Brodogradnja«

- br. 3797 »Brodogradnja«. Vertikalne čelične letvice«

- br. 3902 »Brodogradnja. Zaptivke za brodske prozore«

ISO/TC 10 — Crteži

Međunarodni standard:

- br. 1219 »Hidraulični sistemi i njihovi organi. Grafički simboli«

Predlozi međunarodnih standarda:

- br. 4066 »Crteži u zgradarstvu. Sistemi za izradu tabela armatura«

- br. 4068 »Crteži u zgradarstvu i građevinarstvu. Referentne linije«

- br. 4069 »Crteži u zgradarstvu i građevinarstvu. Predstavljanje površina. Opšti principi«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 17 — Čelik

Međunarodni standardi:

- br. 3651/I »Austenitni nerđajući čelici. Određivanje otpornosti na integralnu koroziju. Deo I. Ispitivanje korozije u rastvoru azotne kiseline merenjem gubitaka mase«

- br. 3763 »Vučeni čelici. Makroskopske metode za određivanje sadržaja nemetalnih inkluzija«

- br. 3798 »Beli i crni lim. Minimalni zahtevi za pakovanje«

Predlozi međunarodnih standarda:

- br. 4941 »Čelici i sivi liv. Određivanje sadržaja molibdena. Fotometrijska metoda.«

br. 4967 »Čelik. Određivanje sadržaja nemetalnih uključaka. Mikrografska metoda koja koristi standardna ispitivanja«

(Rok za primedbe 1977—04—01).

ISO/TC 18 — Cink i cinkove legure

Međunarodni standardi:

br. 3750 »Cinkove legure. Određivanje sadržaja magnezijuma. Metoda atomske apsorpcije«

br. 3751 »Ingoti cinka. Izbor i priprema uzoraka za hemijsku analizu«

br. 3752 »Ingoti cinkovih legura. Izbor i priprema uzoraka za hemijsku analizu«

br. 3815 »Cink i cinkove legure. Spektrografska analiza«

br. 3816 »Ingoti cinka. Izbor i priprema uzoraka za spektrografsku analizu«

br. 3817 »Ingoti cinkovih legura. Izbor i priprema uzoraka za spektrografsku analizu«

ISO/TC 20 — Aeronautika i kosmonautika

Međunarodni standardi:

br. 1151 »Modifikacija referentnih brojeva: ISO 1151 postaje ISO 1151/I«

br. 1152 »Modifikacija referentnih brojeva: ISO 1152 postaje ISO 1151/II«

br. 1153 »Modifikacija referentnih brojeva: ISO 1153 postaje ISO 1151/III«

br. 2764 »Modifikacija referentnih brojeva: ISO 2764 postaje ISO 1151/IV«

br. 2765 »Modifikacija referentnih brojeva: ISO 2765 postaje ISO 1151/V«

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 1151/VI »Termini i simboli mehanike leta. Deo VI. Geometrija aviona«

br. 2678 »Ispitivanje uticaja okoline na vazduhoplovnu opremu. Deo 4.3: Ispitivanje otpornosti izolacionog materijala na visoki napon električne opreme«

br. 3168.2 »Metričke navrtke za primenu u vazduhoplovima. Samoosiguravajuće navrtke sa jednim ispuštom za osiguranje kod legiranog čelika kadmijumom presvučenim za korišćenje na maksimalnoj temperaturi od 235°C«

br. 3209.2 »Metričke navrtke za primenu u vazduhoplovima. Samoosiguravajuće navrtke sa dva ispusta za osiguranje od legiranog čelika kadmijumom presvučenim za korišćenje na maksimalnoj temperaturi od 235°C«

br. 5883 »Vazduhoplovstvo. Električni provodnici. Ispitivanje otpornosti na visoku temperaturu«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 22 — Drumska vozila

Međunarodni standardi:

br. 1103 »Drumska vozila. Karavani i lake prikolice. Vučni uređaji sa kuglom«

br. 3833 »Drumska vozila. Tipovi. Termini i definicije«

br. 3871 »Drumska vozila. Etiketiranje rezervoara za tečnost za kočnice ili mineralnog ulja za hidraulične instalacije«

br. 3895 »Drumska vozila. Blindirane svećice, zaptivanje i spajanje. Tip 2«.

Predlog međunarodnog standarda:

br. 4082 »Drumska vozila. Motorna vozila. Žmigavac«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 23 — Poljoprivredne mašine i traktori

Predlog međunarodnog standarda:

br. 3463.2 »Poljoprivredni traktori točkaši. Zaštitne kabine i zaštitni okviri. Metode ispitivanja i uslovi prijema«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 26 — Bakar i bakarne legure

Međunarodni standardi:

br. 197/I »Bakar i bakarne legure. Termini i definicije. Deo I. Materijali«

br. 197/II »Bakar i bakarne legure. Termini i definicije. Deo I: Oblici sirovih proizvoda«

br. 197/III »Bakar i bakarne legure. Termini i definicije. Deo IV: Odlivci«

ISO/TC 28 — Nafta i proizvodi nafte

Međunarodni standard:

br. 3734 »Sirova nafta i tečna goriva. Određivanje vode i sedimenata. Metoda centrifugiranja«.

ISO/TC 29 — Sitan alat

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 691 »Tolerancije otvora ključeva i nasadnih umetaka za vijke. Tolerancije za opšte svrhe«.

br. 4229 »Ključevi i odvijači. Jednostrani ključevi, otvora od 50 do 120 mm«.

br. 4247 »Čaure — vođice za bušenje. Dimenzije«.

br. 4875/I »Trakaste testere. Deo I: Definicije i termini«.

br. 4875/II »Trakaste testere. Deo II: Osnovne mere i tolerancije«.

br. 4875/III »Trakaste testere. Deo III: Karakteristike«.

br. 5429 »Lamelasti diskovi za brušenje. Označavanje i dimenzije«.
(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 30 — Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 2975/VIII »Merenje protoka vode u zatvorenim kanalima. Metode obeleživača. Deo VII: Metoda vremena prohoda korišćenjem radioaktivnih obeleživača«.

br. 4053/I »Merenje protoka gasova u zatvorenim kanalima. Metoda obeleživača. Deo I: Opšte«.
(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 34 — Poljoprivredni prehrambeni proizvodi

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 4072 »Zelena kafa u zrnu, u vrećama. Uzimanje uzoraka«.

br. 4831 »Mikrobiologija. Opšte uputstvo za brojanje kaliformnih mikroorganizama tehnikom najvećeg mogućeg broja«.

br. 4832 »Mikrobiologija. Opšta uputstva za brojanje kaliformnih mikroorganizama metodom prebrojavanja kolonija«.

br. 4833 »Mikrobiologija. Opšta uputstva za brojanje mikroorganizama metodom prebrojavanja kolonija na temperaturi od 30°C«.

br. 5506 »Proizvodi soje. Određivanje aktivnosti ureazata«.

br. 5508 »Biljne i životinjske masti i ulja. Analiza metilestera masnih kiselina gasno-tečnom urometografijom«.

br. 5509 »Biljne i životinjske masti i ulja. Pripremanje metil-estera masnih kiselina«.

br. 5514 »Proizvodi soje. Procenjivanje stepena svarljivosti«

br. 5529 »Meka pšenica. Određivanje sedimentacione vrednosti. Zeleni test«.

br. 5543 »Kazeini i kazeinatti. Određivanje sadržaja masti«.

br. 5544 »Kiseli kazein. Određivanje pepela (Referentna metoda)«.

br. 5545 »Sirišni kazeini i kazeinatti. Određivanje pepela. (Referentna metoda)«.

br. 5546 »Kazeini. Određivanje pH (Referentna metoda)

br. 5547 »Kiseli kazein. Određivanje slobodne kiseline«

br. 5549 »Kazeini i kazeinatti. Određivanje sadržaja belančevina (Referentna metoda)

br. 5554 »Proizvodi mesa. Određivanje sadržaja skroba. (Referentna metoda)«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 35 — Boje i lakovi

Međunarodni standardi:

br. 412 »Terpentinsko ulje i terpentinsko ulje iz drveta za boje i lakove«

br. 2809 »Boje i lakovi. Određivanje«

br. 3682 »Rastvarači za boje. Određivanje kiselinskog broja. Šitrimetrijska metoda«

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 4624 »Boje i lakovi. Ispitivanje skidanjem«

br. 4626 »Boje i lakovi. Određivanje intervala ključanja isparljivih organskih tečnosti«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 36 — Kinematografija

Predlog međunarodnog standarda:

br. 2969.2 »Kinematografija. Elektro-akustični odjek kontrolnih soba i zatvorenih sala za kinematografske filmove. Specifikacije i merjenja«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 38 — Tekstil

Međunarodni standardi:

br. 1130 »Tekstilna vlakna. Metoda uzimanja uzoraka za ispitivanje«

br. 3175 »Tekstil. Određivanje dimenzionalne stabilnosti kod suvog čišćenja perhloretilenom«

br. 3759 »Tekstil. Priprema, označavanje i merenje uzoraka tkanina i odeće pri ispitivanju dimenzionalnih promena«

ISO/TC 39 — Mašine alatke

Međunarodni standardi:

br. 3610 »Modularne jedinice za konstrukciju mašina alatki. Konzolne jedinice«

br. 3655/I »Uslovi ispitivanja vertikalnih strugova sa jednim ili dva stuba (Karusel strugovi). Ispitivanje tačnosti. Deo O: Opšti uvod«

br. 3686 »Uslovi ispitivanja koordinantnih bušilica za strugove i bušenje rupa, sa revolver glavom ili sa jednim vretenom, sa stolom stalne visine a vertikalnim vretenom. Ispitivanje tačnosti«.

ISO/TC 41 — Remenici i remenje

Međunarodni standardi:

br. 3410 »Poljoprivredne mašine. Beskrajni trapezni remeni za varijatore i brzina i profili žljebova odgovarajućih remenica«

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 5287 »Prenos uskim trapeznim remenima za automobile. Ispitivanje na zamor«

br. 5289 »Beskrajni šestougaoni remeni za poljoprivredne mašine i odgovarajući profili žljebova remenica«

br. 5290 »Remenice za uske udvojene trapezne remene. Preseci žljebova 9J, 15J, 20J, i 25J.«

br. 5296 »Sinhroni prenosni remenima. Remeni«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 42 — Fotografija

Međunarodni standard:

br. 3665 »Filmovi za zubarsku upotrebu. Specifikacije«

ISO/TC 43 — Akustika

Predlog međunarodnog standarda:

br. 5129 »Akustika. Merenje buke unutar vazduhoplova«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 44 — Zavarivanje

Međunarodni standard:

br. 3777 »Praktična uputstva za radiografsko ispitivanje šavova dobijenih tačkastim zavarivanjem kod aluminijuma i njegovih legura«

Predlog međunarodnog standarda:

br. 4063 »Lista postupaka za zavarivanje, tvrdo lemljenje i lemljenje metala i njihovo simbolično predstavljanje na crtežima«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 45 — Elastomeri i proizvodi na bazi elastomera

Međunarodni standardi:

br. 1658 »Prirodan kaučuk (NR). Test receptura i procenjivanje karakteristika vulkanizata«

br. 2303 »Izopren kaučuk (IR), bez ulja, tipovi polimerizovani u rastvoru. Test receptura i procenjivanje karakteristika vulkanizata.«

br. 2322 »Stiri-butadien kaučuk (SBR), bez pigmenta, emulzioni tip, za opštu upotrebu. Test receptura i procenjivanje karakteristika vulkanizata.

br. 2476 »Butadien kaučuk (BR), bez ulja, tipovi polimerizovani u rastvoru. Test receptura i procenjivanje karakteristika vulkanizata.«

br. 3257 »Čađ. Procenjivanje u stiren-butadien kaučuku.

br. 3900 »Kaučuk. Lateksnitril. Određivanje sadržaja akrilnitrila«.

Predlozi međunarodnih standarda:

br. 2004 »Lateks prirodnog kaučuka, centrifugiran zgusnut amonijakom konzerviran. Uslovi kvaliteta«

br. 2027 »Lateks prirodnog kaučuka, uparen i konzervisan«

(Rok za primedbe 1977—04—01)

ISO/TC 47 — Hemija

Međunarodni standardi:

br. 802 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma.

Priprema i čuvanje uzoraka za ispitivanje«

br. 803 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje gubitka mase na 300°C«

br. 804 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Pripremanje rastvora za analizu. Metoda alkalne fuzije«

br. 805 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja gvožđa. 1.10 fenantrolin fotometrijska metoda«

br. 806 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje gubitka mase na 1000°C i 1200°C«

br. 901 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje apsolutne gustine. Metoda piknometra«

br. 902 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Merenje ugla mirovanja«

br. 903 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje gustine«

br. 1232 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja silicijuma. Spektrofotometrijska metoda pomoću redukovano molibdosilikata«

br. 1617 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja natrijuma. Metoda emisije plamenefotometrije«

br. 16/8 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja vanadijuma. N-benzoil N-fenil-hidroksilamin fotometrijska metoda«

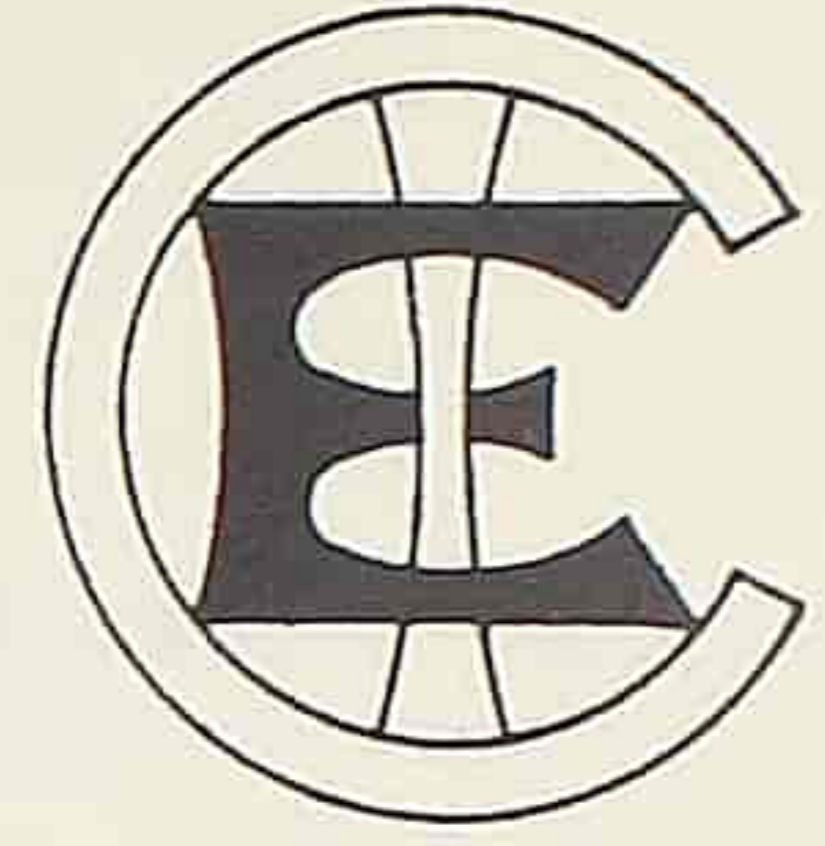
br. 16/9 »Kriolit, prirodan i veštački. Priprema i čuvanje uzoraka za ispitivanje«

br. 1620 »Kriolit, prirodan i veštački. Određivanje sadržaja silicijuma. Spektrofotometrijska metoda sa redukovanim molibdosilikatom«

- br. 1693 »Kriolit, prirodni i veštački. Određivanje sadržaja fluorida. Modifikovana Vilard-Vinterova metoda«
- br. 1694 »Kriolit, prirodan i veštački. Određivanje sadržaja gvožđa. 1. 10 — fenantrolin, fotometrijska metoda«
- br. 2071 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja cinka. Metoda plamene atomske apsorpcije«
- br. 2073 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Priprema rastvora za analizu. Metoda pomoću hlorovodonične kiseline pod pritiskom«
- br. 3360 »Fosforna kiselina i natrijumfosfati, tehnički (uključujući prehrambene proizvode). Određivanje sadržaja fluora. Fotometrijska metoda pomoću alizarimkompleksa i lantennitrata«
- br. 3363 »Fluorohlorisani ugljovodonici tehnički. Određivanje kiselosti. Titrimetrijska metoda«
- br. 3390 »Aluminijumoksid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja mangana. Metoda plamene atomske apsorpcije«
- br. 3391 »Kriolit, prirodan i veštački. Određivanje sadržaja kalcijuma. Metoda plamene atomske apsorpcije.
- br. 3392 »Kriolit, prirodan i veštački i aluminijumfluorid, tehnički. Određivanje sadržaja vode. Elektrometrijska metoda«
- br. 3430 »Natrijumfluorid za proizvodnju aluminijuma. Određivanje sadržaja silicijuma. Metoda spektrofotometrijska pomoću redukovanog molibdosilikata«
- br. 3699 »Anhidrovani fluorovodonik, tehnički. Određivanje sadržaja vode. Metoda Karl-Fišera«
- br. 3704 »Sumpor, tehnički. Određivanje kiselosti. Titrimetrijska metoda«
- br. 3705 »Sumpor, tehnički. Određivanje sadržaja arsena. Fotometrijska metoda pomoću srebra-dietilditiokarbamatom«

dokumentacija IEC

Novi međunarodni standardi iz elektrotehnike

- IEC/TC 3 — Grafički simboli**
Standard IEC-Izmena br. 1 publikacije IEC br. 117—11 (prvo izdanje, 1968. god.): Preporučeni grafički simboli, XI deo: Tehnika mikrotalasa. Septembar 1976. Cena 6 šv. fr.
- IEC — Standard IEC — Četvrta dopuna (D) publikacije IEC br. 117—13 (prvo izdanje 1969. god.):** Preporučeni grafički simboli, XIII deo: Funkcionalni simboli za prenos i druge primene. Juli 1976. Cena 4 šv. fr.
- IEC/TC 14 — Energetski transformatori**
IEC publikacija 542 (prvo izdanje, 1976): Uputstvo za primenu teretnih menjača. Cena 23,50 šv. fr.
- IEC/TC 20 — Električni kablovi**
Standard IEC-Publikacija IEC br. 141—1 (drugo izdanje 1976): Ispitivanje kablova sa tečnim uljem pod pritiskom gasa i njihovog pribora, I deo: Kablovi sa papirnom izolacijom punjeni uljem, sa metalnim plaštom i njihov pribor, za naizmenični napon do 400kV. Cena 44 šv. fr.
Izveštaj IEC-Publikacija br. 541 (prvo izdanje 1976. god.): Uporedna informacija o tipovima savitljivih provodnika prema publikacijama IEC i standardima Severne Amerike. Cena 30 šv. fr.
- IEC/SC 22E — Energetska elektronika — stabilisano napajanje**
IEC standard, Publikacija 478—3: Stabilisano napajanje jednosmernom strujom. III deo: Ispitivanja na radio smetnje. Prvo izdanje, 1976. god. Cena 16 šv. fr.
- IEC/TC 40 — Kondenzatori i otpornici za elektronske uređaje**
IEC standard, Publikacija 384—3 (1976) Prvo izdanje: Nepromenljivi kondenzatori za upotrebu u elektronskim uređajima. III deo: Tantal tip kondenzatori. Izbor metoda ispitivanja i opšti zahtevi. Cena 32 šv. fr.
- IEC/TC 42 — Visokonaponska ispitivanja**
IEC publikacija 60—3 (prvo izdanje, 1976): Tehnička ispitivanja visokim naponom. III deo: Merni uređaji. Cena 26,50 šv. fr.
- IEC/TC 47 — Naprave od poluprovodnika i integrisana strujna kola**
IEC standard, Publikacija 191—2F: Mehanička standardizacija poluprovodničkih komponenata. II deo: Dimenzije (1976) Šesta dopuna IEC publikacije 191—2 (1966). Cena 54 šv. fr.
- IEC/TC 14 — Energetski transformatori IEC publikacija 76—1 (prvo izdanje, 1976):** Energetski transformatori Prvi deo: Opšte odredbe. Cena: 52 šv. fr.
- IEC/TC 25 — Električne i magnetske veličine i jedinice**
Publikacija IEC br. 27—1A: Prva dopuna publikacije IEC br. 27—1 (Slovni simboli primenjeni u elektrotehnici)
V izdanje, 1971. god. Ova dopuna se odnosi na I deo, član 4a = Veličine koje zavise od vremena. Septembar 1976. Cena = 26,50 šv. fr.
- IEC/TC 40 — Kondenzatori i otpornici za elektronske uređaje**
IEC standard, publikacija 539, Prvo izdanje, 1976. g.: Direktno grejni termistori sa negativnim temperaturnim koeficijentom. Cena = 50 šv. fr.
- IEC/TC 45 — Nuklearna instrumentacija**
IEC Publikacija 50 (392): Međunarodni elektrotehnički rečnik — grupa 392: Nuklearna instrumentacija. Dopuna grupe 391: Detekcija i merenje jonizujućih zračenja električnim putem. Cena 30 šv. fr.
- IEC/TSC 45B — Instrumenti za zaštitu od zračenja**
IEC standard publikacija 532: Instalirani merači ozračenosti, pribor za upozorenje i monitori za X i gama zračenje, pri energiji između 80 KeV i 3 MeV. I izdanje 1976. Cena 46 šv. fr.
- IEC/TC 46 — Kablovi, žice i talasovodi za telekomunikacione uređaje.** IEC standard publikacija 538 (1976, I izdanje) Metode ispitivanja polietilenske izolacije i omotača Cena: 57 šv. fr.
- IEC/TC 46A — Radiofrekvencijski kablovi**
IEC standard publikacije 96—2C (1976) Treća dopuna publikacije 96—2 (1961): Radiofrekvencijski kablovi. Deo 2: Odgovarajuće specifikacije za kablove. Cena: 30 šv. fr.
- IEC/TC 47 — Naprave od poluprovodnika i integrisana strujna kola**
IEC standard publikacija 191—3A (1976): Mehanička standardizacija poluprovodničkih komponenata. Deo 3: Opšti propisi za pripremu crteža za integrisana kola.

plan pojedinačnih zasedanja TC, TSC-IEC od novembra 1976. godine na dalje

(Plan TC, TSC za 42. Generalno zasedanje juna 1977. god. u
Moskvi objaviće se naknadno)

Zasedanja koja su zvanično već objavljena

TC, TSC	Mesto	Vreme održavanja	TC, TSC	Mesto	Vreme održavanja
12	Beograd	novembar 1976	34C	Brisel	jesen 1977
12A	Beograd	novembar 1976	34D	Brisel	jesen 1977
12D	Beograd	novembar 1976	35	Budimpešta	mart/april 1977
12E	Beograd	novembar 1976	36	Varšava	novembar 1976
12G	Beograd	novembar 1976	36B	Varšava	novembar 1976
14	Helsinki	jesen 1977	36C	Varšava	novembar 1976
14D	Brisel	novembar 1976	42	Helsinki	jesen 1977
15	Stokholm	septembar 1977	45	Baden-Baden	mart 1977
15A	Stokholm	septembar 1977	45A	Baden-Baden	mart 1977
15B	Stokholm	septembar 1977	45B	Baden-Baden	mart 1977
15C	Stokholm	septembar 1977	49	Baden-Baden	mart 1977
21	Budimpešta	mart 1977	51	Budimpešta	mart/april 1977
21A	Budimpešta	mart 1977	52	Z. Nemačka	jesen 1977
23B	Cirih	decembar 1976	55	Cirih	april 1977
26	Pariz	mart 1977	57	Stokholm	septembar 1977
29	Budimpešta	novembar 1977	63	Stokholm	septembar 1977
29B	Budimpešta	novembar 1977	65	Budimpešta	novembar 1976
29C	Budimpešta	novembar 1977	65B	Budimpešta	novembar 1976
29D	Budimpešta	novembar 1977	68	Budimpešta	mart 1977
34	Brisel	jesen 1977	69	Holandija	jesen 1977
34A	Brisel	jesen 1977	71	Beograd	april 1977
34B	Cirih	decembar 1976	74	London	april 1977

kalendar zasedanja

Kalendar zasedanja tehničkih komiteta, potkomiteta i drugih organa međunarodnih organizacija: Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC).

U ovoj rubrici objavljujemo nova sazvana i planirana zasedanja prema informacijama iz Biltena ISO i Biltena IEC, koja u prethodnim biltenima »Standardizacija« nisu objavljena.

Planirana zasedanja označena su znakom*. Datumi i mesta ovih zasedanja biće naknadno definitivno određeni.

Zainteresovana preduzeća, organizacije i ustanove, koje žele da na svoj teret pošalju svoje stručnjake na neko od ovih zasedanja treba da se obrate Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju (Beograd) Slobodana Penezića-Krcuna br. 35 radi dobijanja potrebnih objašnjenja i uputstva.

Za učešće na zasedanju ISO i IEC potrebno je pismeno ovlašćenje Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju, pošto je JZS u tim organizacijama učlanjen u ime naše zemlje.

ISO

1977

Januar

12—13	London	ISO/TC 31/SC 7	— Gume, naplaci i ventili. Gume i naplaci za industrijska vozila.
13—14	Pariz	ISO/TC 59/SC 12	— Zgradarstvo. Mehanički transportni sistemi
24—25	Madrid	ISO/TC 23/SC 16	— Poljoprivredne mašine i traktori. Uređaji za uzgoj maslina i proizvodnju maslinovog ulja
26—28	Pariz	ISO/TC 93	— Skrob (njegovi derivati i sporedni proizvodi)

Februar

3—4	Luksemburg	*ISO/TC 159/SC 2	— Ergonomija. Zahtevi ergonomije u standardima
7	Berlin	*ISO/TC 69/SC 1	— Primena statističkih metoda. Terminologija i simboli
7—8	Ženeva	*ISO/TC 159/SC 4	— Ergonomija. Signali i komande
8—9	Berlin	*ISO/TC 69/SC 2	— Primena statističkih metoda. Interpretacija statističkih podataka
9—10	Berlin	*ISO/TC 69/SC 5	— Primena statističkih metoda. Uzimanje uzoraka u cilju prihvatanja
10—11	Ženeva	*ISO/TC 22/SC 14	— Drumska vozila. Spoljna oprema
11	Berlin	*ISO/TC 69/SC 6	— Primena statističkih metoda. Primena tačnih podataka
24—25	London	ISO/TC 116	— Aparati za grejanje prostorije
	Hamburg	*ISO/TC 8/SC 2	— Brodogradnja. Brodske dizalice i pribor
		*ISO/TC 23/SC 2	— Poljoprivredne mašine i traktori. Opšta ispitivanja
		*ISO/TC 23/SC 4	— Poljoprivredne mašine i traktori. Traktori
		*ISO/TC 23/SC 9	— Poljoprivredne mašine i traktori. Oprema za sejanje, sađenje i dubrenje

Februar/Mart

28—2	Stokholm	ISO/TC 46/SC 3	— Dokumentacija. Terminologija dokumentacije
		*ISO/TC 149	— Bicikli, tricikli i motorcikli

		*ISO/TC 149/SC 1	— Bicikli, tricikli i motocikli. Metode ispitivanja i referentni kriterijumi za bicikle i njihove sklopove
		*ISO/TC k49/SC 2	— Bicikli, tricikli i motocikli. Standardizacija mera elemenata ispitivanja i kriterijumi o elementima i podsklopovima
Mart			
1—3		*ISO/TC 17/SC 15	— Čelik. Željezničke šine i njihove veze
1—4		*ISO/TC 20/SC 3	— Aeronautika i kosmonautika Simboli za mehaniku leta
2—4	Ženeva	*EXCO	— Izvršni komitet
14—17	Pretoria	*ISO/TC 133	— Sistemi mera i označavanje veličine odeće
14—18	Sidnej	*ISO/TC 97/SC 6	— Računske mašine i obrada informacija. Prenosjenje podataka na daljinu
21—23	Milano	*ISO/TC 38/SC 16	— Tekstil. Hemijska ispitivanja
21—23	Sidnej	*ISO/TC 95	— Kancelarijske mašine
22—24	Pariz	*ISO/TC 34/SC 9	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Mikrobiologija
23	Pariz	*ISO/TC 59/SC 8	— Zgradarstvo. Stalni radovi
23—25	Sidnej	*ISO/TC 97	— Računske mašine i obrada informacija
24—25	Milano	*ISO/TC 38/SC 18	— Tekstil. Osnovna terminologija, simboli, skraćenice i klasifikacija vlakana i pređe
24—25	Pariz	*ISO/TC 59/SC 5	— Zgradarstvo. Usklađivanje dimenzija u zgradarstvu
28—30	Tel-Aviv	*ISO/TC 166	— Keramički sudovi u ishrani
29—31	Švedska	*ISO/TC 85/SC 3	— Nuklearna energija. Obezbeđenje reaktora
30—31		*ISO/TC 58/SC 2	— Boce za gasove. Dimenzije izlaznog otvora ventila
	London	*ISO/TC 20/SC 3	— Aeronautika i kosmonautika. Simboli za mehaniku leta
		*ISO/TC 71/SC 3	— Armirani beton. Proizvodnja i kontrola betona
I Kvartal			
		*ISO/TC 20/SC 8	— Aeronautika i kosmonautika. Terminologija aeronautike i kosmonautike
	London	*ISO/TC 29/SC 2	— Sitan alat. Burgije
		*ISO/TC 46/SC 2	— Dokumentacija. Konverzija pisanih jezika
	Australija	*ISO/TC 52/SC 3	— Hermetičke limenke za životne namirnice. Limenke za ribu
		*ISO/TC 65	— Manganske rude
		*ISO/TC 72/SC 4	— Tekstilne mašine i pomoćni uređaji. Mašine i uređaji za bojenje i doradu
	Nemačka	*ISO/TC 98	— Osnove statističkih proračuna građevinskih konstrukcija
	Nemačka	*ISO/TC 98/SC 1	— Osnove statističkih proračuna građevinskih konstrukcija. Bezbednost konstrukcija.
	Nemačka	*ISO/TC 98/SC 3	— Osnove statističkih proračuna građevinskih konstrukcija. Opterećenja, sile i druga dejstva
	Nemačka	*ISO/TC 98/SC 4	— Osnove statističkih proračuna građevinskih konstrukcija. Granice deformacija
	Beč	*ISO/TC 122/SC 4	— Ambalaža. Terminologija
		*ISO/TC 129	— Aluminijumove rude
		*ISO/TC 129/SC 1	— Aluminijumove rude. Uzimanje uzoraka
		*ISO/TC 129/SC 2	— Aluminijumove rude. Metode ispitivanja
Mart/April			
	Pariz	*ISO/TC 79	— Laki metali i njihove legure
	Pariz	*ISO/TC 79/SC 6	— Laki metali i njihove legure. Aluminijum i aluminijumске legure za gnječenje
April			
18—20	Otava	*ISO/TC 20/SC 4	— Aeronautika i kosmonautika. Vijčana roba za letilice
18—22	Montreal	*ISO/TC 6	— Papir, karton i celulozna pulpa
		*ISO/TC 6/SC 1	— Papir, karton i celulozna pulpa. Nomenklatura, terminologije i materije
		*ISO/TC 6/SC 3	— Papir, karton i celulozna pulpa. Dimenzije

18—22	Filadelfija	*ISO/TC 35 *ISO/TC 35/SC 1 *ISO/TC 35/SC 9 *ISO/TC 35/SC 10	— Boje i lakovi — Boje i lakovi. Terminologija — Boje i lakovi. Opšte metode ispitivanja boja i lakova — Boje i lakovi. Metode ispitivanja veziva za boje
19—21	Oslo	*ISO/TC 163/SC 2	— Termičko izoliranje. Metode proračuna
19—21	London	*ISO/TC 5/SC 1	— Metalne cevi i fitinzi. Čelične cevi
19—21	Berlin	*ISO/TC 44/SC 8	— Varenje. Oprema za plinsko varenje
20—29	Moskva	*ISO/TC 4	— Kotrljajni ležaji
		i potkomiteti	
26—29	Sidnej	*ISO/TC 17/SC 2	— Čelik. Terminologija, klasifikacija i označavanje čelika
27—29	Madrid	*ISO/TC 8/SC 10	— Brodogradnja. Palubni mehanizmi
27—29	Pariz	*ISO/TC 159/SC 5	— Ergonomija. Ergonomija fizičke okoline
	SSSR	*ISO/TC 10/SC 4	— Tehnički crteži. Simboličko predstavljanje kinematike
		*ISO/TC 22/SC 8	— Drumska vozila. Osvetljenje i signalizacija
		*ISO/TC 23/SC 3	— Poljoprivredne mašine i traktori. Sigurnost i udobnost vozača
	Rim	*ISO/TC 152/SC 3	— Gips. Konstruktivne komponente na bazi gipsa
April/Maj			
		*ISO/TC 17/SC 9	— Čelik. Kalajisani i crni limovi
		*ISO/TC 17/SC 13	— Čelik. Željeznički valjani čelični materijal
	Bratislava	*ISO/TC 22/SC 22	— Drumska vozila. Motorcikli
	Pariz	*ISO/TC 22/SC 23	— Drumska vozila. Mopedi
		*ISO/TC 30/SC 4	— Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima. Metode registrovanja obeleživača
	Francuska	*ISO/TC 31	— Gume, naplaci i ventili
		*ISO/TC 41/SC 3	— Remenice i remenje (uključivši klinasto remenje) Transportni remeni
	Dizeldorf	*ISO/TC 17/SC 13	— Čelik. Željeznički valjani čelični materijal
Maj			
1—15	Madrid	*ISO/TC 21 *ISO/TC 21/SC 1	— Vatrogasna oprema — Vatrogasna oprema. Terminologija, simboli, oznake i klasifikacija požara
2	Frankfurt	*ISO/TC 21/SC 6 *ISO/TC 48/SC 4 *ISO/TC 24	— Vatrogasna oprema. Materije za gašenje požara — Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati. Hidrometri — Sita, određivanje granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama
		*ISO/TC 24/SC 1	— Sita, određivanje, granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama. Laboratorijska sita
2—4	Filadelfija	*ISO/TC 24/SC 3 *ISO/TC 24/SC 7	— Sita, određivanje granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama. Industrijska sita sa žičanim mrežama — Sita, određivanje granulometrijskog sastava sejanjem i drugim metodama. Industrijska sita sa pločom
2—6	Cirih	*ISO/TC 22	— Drumska vozila
3	Frankfurt	*ISO/TC 48/SC 3	— Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati. Termometri
4	Frankfurt	*ISO/TC 48/SC 2	— Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati. Opšte laboratorijsko stakleno posuđe (izuzev mernih aparata)
5	Frankfurt	*ISO/TC 48/SC 1	— Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati. Volumetrijsko posuđe
5	Frankfurt	*ISO/TC 48/SC 5	— Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati. Kvalitet staklenog posuđa
5—6	London	*ISO/TC 160	— Staklo u građevinarstvu
6	Frankfurt	*ISO/TC 48	— Laboratorijsko stakleno posuđe i aparati
9—11	Berlin	*STACO	— Stalni komitet za izučavanje principa standardizacije
9—11	Sidnej	*ISO/TC 17/SC 8	— Čelik. Dimenzije vruće valjanih čeličnih profila
9—13	Vašington	*ISO/TC 46/SC 1	— Dokumentacija. Reprodukacija dokumenata
9—13	London	*ISO/TC 97/SC 1	— Računske mašine i obrada informacija. Terminološki rečnik
10—13	London	ISO/TC 81	— Zajednički nazivi za pesticide
11—13	Berlin	*ISO/TC 44/SC 6	— Varenje. Oprema za elektrootporno zavarivanje
11—13	London	*ISO/TC 47/SC 10	— Hemija. Fluoridi i njihova jedinjenja
16—21	Varna	*ISO/TC 2	— Vijci, navrtke i pribor

Pariz	*ISO/TC 20/SC 5	— Aeronautika i kosmonautika. Klimatski i radni uslovi za avionsku opremu
Hamburg	*ISO/TC 20/SC 9	— Aeronautika i kosmonautika. Opterećenje vazduhoplova
Nju York	*ISO/TC 73	— Pitanja potrošača
Pariz	*ISO/TC 89	— Ploče vlaknatice
	*ISO/TC 95/SC 15	— Kancelarijske mašine. Numeričke i alfanumeričke kancelarijske mašine
	*ISO/TC 101	— Transporteri i elevatori
	*ISO/TC 101/SC 2	— Transporteri i elevatori. Bezbednost
Rim	*ISO/TC 102/SC 3	— Železne rude. Fizikalna ispitivanja
Pariz	*ISO/TC 123/SC 2	— Klizna ležišta. Materijali, njihove osobine i karakteristike uključivo mazivo
Grčka	*ISO/TC 126	— Duvan i duvanski proizvodi
	*ISO/TC 132/SC 2	— Ferolegure. Hemijske analize
Pariz	*ISO/TC 134	— Veštačka đubriva
	*ISO/TC 139	— Furnirske ploče (šper ploče)
Beč	*ISO/TC 145/SC 1	— Grafički simboli. Simboli za javne informacije
	*ISO/TC 151	— Ploče iverice

Maj/Jun

31—2	Toronto	*ISO/TC 59/SC 1	— Zgradarstvo. Dimenzionalna modularna koordinacija
	SAD	*ISO/TC 22/SC 7	— Drumska vozila. Uređaj za ubrizgavanje i prečistači goriva
	Poljska	*ISO/TC 107/SC 7	— Metalne i druge neorganske prevlake. Ispitivanje korozije metalnih prevlaka
	SAD	*ISO/TC 153/SC 4	— Ventili za opštu upotrebu. Automatski zadržavač pare

Jun

6—8	Pariz	*ISO/TC 97/SC 10	— Računske mašine i obrada informacija. Magnetski diskovi
6—9	Otava	ISO/TC 38/SC 1	— Tekstil. Ispitivanje postojanosti obojenja
9—10		*ISO/TC 23/SC 1	— Poljoprivredne mašine i traktori. Terminologija
10—11	Otava	ISO/TC 38/SC 2	— Tekstil. Dimenzionalna stabilnost
		*ISO/TC 131/SC 1	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Terminologija, klasifikacija i simboli
15—22	Milano	*ISO/TC 131/SC 2	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Pumpe, motori i integralni prenos
		*ISO/TC 131/SC 5	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Komponente upravljača
16—17	Oslo	*ISO/TC 8/SC 1	— Brodogradnja. Korito, armatura za korito i uređaj na palubi
20—22	Ženeva	*EXCO	— Izvršni komitet
20—24	Denver	*ISO/TC 17/SC 12	— Čelik. Vruće valjani i hladno obrađeni čelični limovi, trake, koturovi i čelični limovi kontinualno pocinkovani vrućim postupkom
21—23	Göteborg	*ISO/TC 8	— Brodogradnja
	Göteborg	*ISO/TC 8/SC 5	— Brodogradnja. Mašine i cevovodi
		*ISO/TC 41/SC 1	— Remenice i remenje (uključivši klinasto remenje)
	SAD	*ISO/TC 68/SC 1	— Standardizacija u oblasti bankarstva. Izmena bankarskih podataka
	SAD	*ISO/TC 68/SC 2	— Standardizacija u oblasti bankarstva. Bankarske operacije
	Vašington	*ISO/TC 113	— Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima

II Kvartal

Engleska	*ISO/TC 1	— Navoji
Pariz	*ISO/TC 17/SC 11	— Čelik. Čelični odlivci
Pariz	*ISO/TC 20/SC 1	— Aeronautika i kosmonautika. Električne instalacije za letilice
	*ISO/TC 21/SC 5	— Vatrogasna oprema. Nepokretni sistemi za gašenje požara
Kanada	*ISO/TC 22/SC 10	— Drumska vozila. Postupci ispitivanja udarom
Kanada	*ISO/TC 22/SC 12	— Drumska vozila. Usporači
Pariz	*ISO/TC 23/SC 13	— Poljoprivredne mašine i traktori. Mehanizacija na motorni pogon za vrtove i travnjake
	*ISO/TC 28/SC 3	— Nafta i proizvodi nafte. Statička merenja nafte

		*ISO/TC 34/SC 1	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Sredstva za reprodukciju
		*ISO/TC 34/SC 2	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Seme i plodovi uljnih biljaka
Bukurešt		*ISO/TC 34/SC 3	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Voće i povrće i proizvodi voća i povrća
		*ISO/TC 34/SC 13	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Osušeno voće i povrće
		*ISO/TC 34/SC 14	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Sveže voće i povrće
		*ISO/TC 38/SC 12	— Tekstil. Metode ispitivanja tepiha i drugih tekstilnih podnih pokrivača
		*ISO/TC 52/SC 1	— Hermetičke limenke za životne namirnice. Limenke za opštu upotrebu
		*ISO/TC 57/SC 2	— Metalurgija i karakteristike površina. Metode i sredstva za građuisanje i proveru instrumenata i uređaja. Uzorci za upoređenje rapavosti
Švedska		*ISO/TC 57/SC 3	— Metalurgija i karakteristike površina. Instrumenti za merenje neravnina, nelinearnosti, centričnosti i cilindričnosti
		*ISO/TC 70/SC 5	— Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Regulisanje torzione vibracije i specijalni zahtevi
		*ISO/TC 94/SC 9	— Lična zaštitna sredstva. Zaštitna odeća i oprema. Nezapaljiva odeća
		*ISO/TC 97/SC 9	— Računske mašine i obrada informacija. Programski jezici za numeričko upravljanje
		*ISO/TC 119/SC 2	— Materijalni i proizvodi metalurgije praha. Metode uzimanja uzoraka i ispitivanje praha (uključujući D-praškove za tvrde metale)
Nju York		*IHO/TC 119/SC 4	— Materijali proizvodi metalurgije praha. Metode uzimanja uzoraka i ispitivanja tvrdih metala
		*ISO/TC 119/SC 5	— Materijali i proizvodi metalurgije praha. Sinterovani metalni materijali (izuzev tvrdih metala)
		*ISO/TC 123/SC 3	— Klizna ležišta. Dimenzije i tolerancije
		*ISO/TC 127	— Mašine za zemljane radove
		*ISO/TC 127/SC 1	— Mašine za zemljane radove. Metode ispitivanja performansi mašina
Nemačka		*ISO/TC 127/SC 2	— Mašine za zemljane radove. Sigurnosni uslovi i ljudski faktori
		*ISO/TC 127/SC 3	— Mašine za zemljane radove. Eksploatacija i održavanje
		*ISO/TC 127/SC 4	— Mašine za zemljane radove. Komercijalna nomenklatura klasifikacija i performanse
London		*ISO/TC 150	— Implanti za hirurgiju
		*ISO/TC 150/SC 1	— Implanti za hirurgiju. Ortopedska hirurgija
		*ISO/TC 150/SC 3	— Implanti za hirurgiju. Neurohirurgija
		*ISO/TC 153/SC 2	— Ventili za opštu upotrebu. Rad sa aktuatorima

Avgust			
1—4	Toronto	*ISO/TC 97/SC 7	— Računske mašine i obrada informacija. Definicija i analiza problema

Septembar			
5—9	Budimpešta	*ISO/TC 92	— Ispitivanje protivpožarne otpornosti građevinskog materijala
12—16	Berlin	*ISO/TC 97/SC 13	— Računske mašine i obrada informacija. Međusobni spojeni opreme
13—22	Gottwaldov	*ISO/TC 45	— Elastomeri i proizvodi na bazi elastomera
21—23	Ženeva	*ISO/Council	— Savet
29—30	Winterthour	*ISO/TC 72/SC 2	— Tekstilne mašine i pomoćni uređaji. Mašine i uređaji za namotavanje i pripremu materijala za tkanje
	Španija	*ISO/TC 8/SC 8	— Brodogradnja. Brodska okna
		*ISO/TC 120	— Koža

	Moskva	*ISO/TC 120/SC 1 *ISO/TC 120/SC 2 *ISO/TC 123 *ISO/TC 123/SC 1 *ISO/TC 123/SC 4	— Koža. Sirova sitna i krupna koža uključujući piklovane kože — Koža. Štavljena koža — Klizna ležišta — Klizna ležišta. Nazivi, definicija i klasifikacija — Klizna ležišta. Metode proračuna kliznih ležišta
III Kvartal			
	Canada	*ISO/TC 1/SC 4 *ISO/TC 3/SC 3	— Navoji. Kontrola — Tolerancije. Prostorna merenja
	Dizeldorf	*ISO/TC 17/SC 4 *ISO/TC 17/SC 10 *ISO/TC 85/SC 5 *ISO/TC 97/SC 15	— Čelik. Čelici za termičku obradu — Čelik. Čelici za posude pod pritiskom — Nuklearna energija. Tehnologija nuklearnog goriva — Računske mašine i obrada informacija. Etiketiranje i struktura naziva obrazaca
	SSSR	*ISO/TC 104/SC 3	— Konteneri za transport robe. Dimenzije, tehnički uslovi i ispitivanje. Konteneri serije 3
24—1	Engleska	*ISO/TC 61	— Plastične mase
	Brazil	*ISO/TC 102/SC 1	— Železne rude. Uzimanje uzoraka
	Luizijana	*ISO/TC 121	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu
		*ISO/TC 121/SC 1	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu. Spojnice za aparate za anesteziju
		*ISO/TC 121/SC 2	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu. Endotraheolne tube i drugi pribori
		*ISO/TC 121/SC 3	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu. Aparati za udisanje
		*ISO/TC 121/SC 4	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu. Terminologija
	Vašington SAD	*ISO/TC 121/SC 6	— Oprema za anesteziju i aparati za disanje za medicinsku upotrebu. Sistemi cevi za udisanje gasova
		*ISO/TC 145	— Grafički simboli
		*ISO/TC 163	— Termičke izolacije
Oktobar			
3—10	Vašington	*ISO/TC 38/SC 19	— Tekstil. Otpornost tekstila prema dejstvu vatre
4—5		*ISO/TC 59/SC 4	— Zgradarstvo. Tolerancije u zgradarstvu
18—20	SAD	*ISO/TC 31/SC 6	— Gume, naplaci i ventili. Gume i naplaci za mašine za zemljane radove
	Otava	*ISO/TC 20/SC 4	— Aeronautika i kosmonautika. Vijčana roba za letilice
		*ISO/TC 20/SC 11	— Aeronautika i kosmonautika. Vazduhoplovni materijal i njihova obrada
	Berlin	*ISO/TC 44/SC 10	— Varenje. Unifikacija tehničkih propisa u tehnici varenja metala
		*ISO/TC 95/SC 17	— Kancelarijske mašine »Kreditne karte« i identifikacija karata
		*ISO/TC 111	— Lanci za dizanje, njihove spojke i pribor
		*ISO/TC 111/SC 1	— Lanci za dizanje, njihove spojke i pribor. Lanci
		*ISO/TC 111/SC 2	— Lanci za dizanje, njihove spojke i pribor. Kuke
		*ISO/TC 111/SC 3	— Lanci za dizanje, njihove spojke i pribor. Pribor
Novembar			
23—25	London	*ISO/TC 22/SC 3	— Drumska vozila. Električne veze
	Kuala Lumpur	*ISO/TC 34/SC 7	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Mirođije i začini
	Pariz	*ISO/TC 46	— Dokumentacija
		*ISO/TC 46	— Dokumentacija. Automatizacija u dokumentaciji
	Tel Aviv	*ISO/TC 138	— Cevi i fitinzi od plastičnih masa za transport fluida
Decembar			
7—14	SAD	*ISO/TC 131/SC 3 *ISO/TC 131/SC 6	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Cilindri — Hidraulični sistemi i njihovi organi. Fluidi i kontrola zagađenja

}	*ISO/TC 131/SC 7	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Elementi za zaptivanje
	*ISO/TC 131/SC 8	— Hidraulični sistemi i njihovi organi. Ispitivanje delova

IV Kvartal

	*ISO/TC 17/SC 3	— Čelik. Konstrukcioni čelici
	*ISO/TC 17/SC 7	— Čelik. Metode ispitivanja izuzev mehaničkih ispitivanja
Berlin	*ISO/TC 34	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi
Berlin	*ISO/TC 34/SC 4	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Žitarice i mahunjače
	*ISO/TC 34/SC 6	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Mesto i mesni proizvodi
	*ISO/TC 34/SC 9	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Mikrobiologija
Bugarska	*ISO/TC 34/SC 10	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Stočna hrana
	*ISO/TC 34/SC 11	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Biljne i životinjske masti i ulja
	*ISO/TC 34/SC 12	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Senzorske analize
Budimpešta	*ISO/TC 43	— Akustika
Budimpešta	*ISO/TC 43/SC 1	— Akustika. Buka
	*ISO/TC 43/SC 2	— Akustika. Akustika u zgradarstvu
Pariz	*ISO/TC 47/SC 14	— Hemija. Etilen, propilen i butadien
Stokholm	*ISO/TC 68	— Standardizacija u bankarstvu
SSSR	*ISO/TC 70/SC 5	— Motori sa unutrašnjim sagorevanjem. Regulisanje torzione vibracije i specijalni zahtevi
Winterthur	*ISO/TC 72/SC 1	— Tekstilne mašine i pomoćni uređaji. Mašine, uređaji za pripremu vlakana za pređenje i za istezanje
Japan	*ISO/TC 79/SC 1	— Laki metali i njihove legure. Metode hemijske i spektrohemijske analize
London	*ISO/TC 95/SC 4	— Kancelarijske mašine. Mašine za umnožavanje i reprodukciju
London	*ISO/TC 107/SC 3	— Metalne i druge neorganske prevlake. Elektrolitičke prevlake.
	*ISO/TC 118	— Kompresori, pneumatski alati i mašine
	*ISO/TC 118/SC 1	— Kompresori, pneumatski alati i mašine. Pneumatski alati i mašine
	*ISO/TC 119/SC 4	— Materijali i proizvodi metalurgije praha. Metode uzimanja uzoraka i ispitivanja tvrdih metala
	*ISO/TC 149/SC 1	— Bicikli, tricikli i motorcikli. Metode ispitivanja i referentni kriterijumi za bicikle i njihove sklopove
	*ISO/TC 149/SC 2	— Bicikli, tricikli i motorcikli. Standardizacija mera elemenata, ispitivanja i kriterijumi o elementima i podsklopovima
SAD	*ISO/TC 150/SC 2	— Implantati za hirurgiju. Kardiovaskularna hirurgija
	*ISO/TC 153/SC 3	— Ventili za opštu upotrebu. Sigurnosni i ispusni ventili
	*ISO/TC 155	— Nikal i niklove legure
	*ISO/TC 155/SC 1	— Nikal i niklove legure. Rafinisani nikal
	*ISO/TC 155/SC 2	— Nikal i niklove legure. Liveni i gnječeni nikal i niklove legure
	*ISO/TC 155/SC 3	— Nikal i niklove legure. Metode analize za rafinisani nikal
	*ISO/TC 155/SC 4	— Nikal i niklove legure. Metode analize za liveni i gnječeni nikal i niklove legure
	*ISO/TC 155/SC 5	— Nikal i niklove legure feronikal

Podaci za nepoznat mesec

Irska	*ISO/TC 2/SC 1	— Vijci, navrtke i pribor. Mehaničke osobine elemenata za pričvršćivanje
	*ISO/TC 6/SC 5	— Papir, karton i celulozna pulpa. Metode ispitivanja i tehnički uslovi pulpe
	*ISO/TC 6/SC 6	— Papir, karton i celulozna pulpa. Papir za poštanska dokumenta
	*ISO/TC 10/SC 7	— Tehnički crteži. Metalne konstrukcije
	*ISO/TC 18	— Cink i cinkove legure
	*ISO/TC 20/SC 6	— Aeronautika i kosmonautika. Standardna atmosfera
Madrid	*ISO/TC 22/SC 14	— Drumska vozila. Spoljna oprema

Pariz	*ISO/TC 23	— Poljoprivredne mašine i traktori
	*ISO/TC 28/SC 1	— Nafta i proizvodi od nafte. Terminologija
	*ISO/TC 28/SC 4	— Nafta i proizvodi od nafte. Klasifikacije i specifikacije
	*ISO/TC 29	— Sit an alat
	*ISO/TC 30/SC 2	— Merenje protoka tečnosti u zatvorenim kanalima. Uređaj za merenje razlike pritiska
London	*ISO/TC 33	— Vatrostalni materijal
	*ISO/TC 34/SC 5	— Poljoprivredni prehrambeni proizvodi. Mleko i mlečni proizvodi
	*ISO/TC 39	— Mašine alatke
SSSR	*ISO/TC 57	— Metrologija i karakteristike površina
SSSR	*ISO/TC 57/SC 1	— Metrologija i karakteristike površina. Instrumenti i naprave za merenje rapavosti površina
SSSR	*ISO/TC 57/SC 2	— Metrologija i karakteristike površina. Metode i sredstva za graduisanje i proveru instrumenata i uređaja. Uređaj za upoređenje rapavosti
SSSR	*ISO/TC 57/SC 4	— Metrologija i karakteristike površina. Geometrijski parametri površina
	*ISO/TC 80	— Boje za upozorenje
	*ISO/TC 85	— Nuklearna energija
Toronto	*ISO/TC 106	— Materijal i proizvodi za zubarstvo
	*ISO/TC 107	— Metalne i druge neorganske prevlake
	*ISO/TC 110	— Vozila unutrašnjeg transporta
	*ISO/TC 110/SC 1	— Vozila unutrašnjeg transporta. Opšta terminologija
	*ISO/TC 110/SC 2	— Vozila unutrašnjeg transporta. Bezbednost motornih vozila unutrašnjeg transporta
	*ISO/TC 119/SC 3	— Materijali i proizvodi metalurgije praha. Metode uzimanja uzoraka i ispitivanja proizvoda od sinterovanog metala (izuzev od tvrdih metala)
	*ISO/TC 119/SC 5	— Materijali i proizvodi metalurgije preha. Materijali metalurgije praha (izuzev od tvrdih metala)
Turska	*ISO/TC 126/SC 2	— Duvan i duvanski proizvodi. Duvan u listovima
	*ISO/TC 144/SC 1	— Sistemi za difuziju vazduha. Aerodinamička ispitivanja i predstavljanje karakteristika izlaznih otvora
	*ISO/TC 144/SC 2	— Sistemi za difuziju vazduha. Aerodinamička ispitivanja karakteristika uređaja sa niskim pritiscima i brzinama, sa niskim pritiscima i brzinama, prigušivača i ventila
	*ISO/TC 144/SC 3	— Sistemi za difuziju vazduha. Tehnička merenja
	*ISO/TC 144/SC 4	— Sistemi za difuziju vazduha. Akustična ispitivanja i predstavljanje karakteristika
	*ISO/TC 153/SC 1	— Ventili za opštu upotrebu. Konstrukcija, proizvodnja, označavanje i ispitivanje
	*ISO/TC 158/SC 1	— Analiza gasova. Metoda pripremanja i definicija gasnih mešavina za kolibraciju

pregled primljenih važnijih inostranih standarda

Ova rubrika obuhvata pregled važnijih inostranih standarda primljenih u standardoteci Jugoslovenskog zavoda za standardizaciju. Stručnjaci, zainteresovane ustanove i preduzeća mogu da koriste ove standarde u samoj standardoteci Zavoda ili da izvrše nabavku. Za sva obaveštenja obratiti se Jugoslovenskom zavodu za standardizaciju — Standardoteka, Beograd, Slobodana Penezića-Krcuna br. 35.

BS — Vel. Britanija
DIN — Zapadna Nemačka
GOST — SSSR
ÖNORM — Austrija
TGL — Demokratska Republika Nemačka

DK 53.081:512.6 ÖNORM A 6410/76	Schreibweise physikalischer und technischer Gleichungen	DK 621.315.6 TGL 31738/08/75	„ Leitungs- und Gerätesteckverbinder
DK 539.1.074 (083.74) GOST 17209/76	Radiometry zhidkостей. Obshchie tekhnicheskije trebovaniya. Metody ispytanij	TGL 31738/09/75 TGL 31738/01/75 TGL 31738/02/75	„ Konfektionierungsarten „ Übersicht. Bezeichnung „ Allgemeine technische Forderungen
DK 546.215—41 (083.74) GOST 10929/76	Reaktivy. Vodoroda perekis'	TGL 31738/04/75	„ Lieferung
DK 546.33'161—41 (083.74) GOST 11037/76	Reaktivy. Natrij fluoristyj kislyj	DK 621.315.61:666.593 TGL 32454/75	Keramische Werkstücke für Elektrowärmetechnik. Isolier — Brechrohre. Abmessungen
DK 546.34'226—41 (083.74) GOST 10563/76	Reaktivy. Litij sernokislyj l-vodnyj	DK 621.315.617.4 (083.74) GOST 10760/76	Lak ehlektroizolyatsionnyj VL-941
DK 547.458.61—41 (083.74) GOST 10163/76	Reaktivy. Krakhmal rastvorimyj	DK 621.316.344 (083.74) GOST 12025/76	Shkafy kabel'nye mezhdugorodnye
DK 614.842.866.5:677.71—036.674 ÖNORM F 5260/76	Rettungsleinen für den Feuerwehrdienst	DK 621.37/.39:621.314.042.143.2 +621.318.435.042.143.2 BS 5347/76	Silicon-iron strip-wound cores for use in transformers and inductors for telecommunications and electronic equipment
DK 615.478.266:645.476:677.494.675:678.664.026.3 BS 5223: Part 4/76	Hospital bedding. Part 4. Mattress covers of polyurethane coated nylon	DK 621.387 (083.74) GOST 16208/76	Istochniki vysokointensivnogo opticheskogo izlucheniya gazorazryadnye. Obshchie tekhnicheskije usloviya
DK 621.001.3 ÖNORM G 1000/76	Bergbau auf feste mineralische Rohstoffe. Gliederung von Bergbaubetriebsarten in Betriebsbereiche	DK 621.643.414.057:628.1:696.1 DIN 3281/76	Klein-Wasser-Armaturen. Sauger bis Nenndruck 10 (mit Kegeldichtung). Übersicht
DK 621.315.3 TGL 31738/05/75	Fernmeldeleitungen und Steckverbinder für geophysikalische Bodenuntersuchungen.	DK 621.643.44:621.885.6 BS 5315/76	Hose clamps (worm drive type) for general purpose use (metric series)
TGL 31738/06/75 TGL 31738/07/75	„ Messleitungen adrig „ Messleitungen paarig „ Geophonleitungen		

- DK 621.646:683.955+697.245
ÖNORM M 7415 Teil 1/76 Stellglieder und Mehrfachstellglieder für Gasverbrauchseinrichtungen. Allgemeine Anforderungen
- DK 621.646.25—521:662.613.5.042.945:662.95
DIN 3388 Teil 2/76 Abgasklappen für Gasfeuertätten mechanisch gesteuert
- DK 621.646.3:683.955+697.245
ÖNORM M 7417/76 Einstellglieder für Gasverbrauchseinrichtungen zum Kochen, Backen, Grillen und zur Raumheizung
- DK 621.646.4:683.955+697.245
ÖNORM M 7418/76 Gasdruckregler für Gasverbrauchseinrichtungen
- DK 621.646.8:683.955+697.245
ÖNORM M 7416 Teil 1/76 Zündsicherungen für Gasverbrauchseinrichtungen Handbetätigte Zündsicherungen
- DK 621.67:676.1 (083.74)
GOST 12516/76 Nasosy tsentrobeznyye smesitel'nye
- DK 621.874—83 (083.74)
GOST 16553/76 Krany-shtabelery. Tipy i osnovnyye parametry
- DK 621.883.7
ÖNORM M 4930/76 Schraubenzieher für Schrauben mit Schlitz Schneiden, Längen
- DK 621.924.1 (083.74)
GOST 16462/76 Stanki shlitseshlifoval'nye. Normy zhestkosti
- DK 621.928.3 (083.74)
GOST 11095/76 Tsentrifugi vertikal'nye malolitrzhnye. Tipy, osnovnyye parametry i razmery
- DK 625.2.012.1 (083.74)
GOST 11018/76 Kolesnye pary dlya teplovozov i ehlektrovozov zheleznykh dorog kolei 1520 mm
- DK 625.85:665.45
TGL 32108/75 Bitumen, bituminöse Strassenbaubindemittel und Bautenschutzstoffe. Extrastabile Bitumenemulsion Extrastabile Bitumenemulsion für den Strassen- und Wegebau
- DK 629.12.011.556.2:621.643.411.2
BS MA 75/76 Bulkhead pieces and tank pads
- DK 629.12.011.556.2:621.646.38
BS MA 65: Part 11/76 General purpose and petroleum industry valves for use in marine pipework systems: summary and application. Part 11. Diaphragm valves
- DK 629.4.046.7.023.172
TGL 31737/75 Waggonen. Abort- und Waschraumtüren. Hauptabmessungen
- DK 629.7.064.5:621.398:654.294
BS G 218: Part 2/76 Proximity switches for aircraft. Part 2. Requirements for magnetic proximity switches incorporation Reed contact units
- DK 629.7.064.52:621.355.5
BS 2G 205/76 Lead-acid and nickel-cadmium secondary batteries
- DK 631.53.01:633.853.494 (083.74)
GOST 10583/76 Semena rapsa. Promyshlennoe syr'e
- DK 631.53.01:633.854.59 (083.74)
GOST 11549/76 Semena l'na-dolguntsa. Promyshlennoe syr'e
- DK 633.1/.3:664.7:620.113
BS 5333/76 Sampling cereals and pulses (as milled products)
- DK 633.71:663.97:543.062:001.818
BS 5202: Part 3/76 Chemical analysis of tobacco and tobacco products. Part 3. Expression of analytical results
- DK 634.0.841 (083.74)
GOST 20022.6/76 Drevesina konservirovanie. Propitka sposobom progrev — kholodnaya vanna
- DK 636.082.4
TGL 31709/75 Veterinärwesen. Ovulationssynchronisation bei Sauen
- TGL 31711/75** „ Zusatz uterotroper Substanzen zum Inseminat für Sauen
- DK 645.1:69.025.356—419:678.743.22.06:678.743.22—405.8
BS 5085: Part 2/76 Backed flexible PVC flooring. Part 2. Cellular PVC backing
- DK 637.61:639.113.4 (083.74)
GOST 11315/76 Shkury rysi i dikoj koski nevydelannye
- DK 639.3.043.2 (083.74)
GOST 10385/76 Kombikorma dlya prydrovykh karpovykh ryb
- DK 658.562:657.472
TGL 32237/75 Ministerium für Elektrotechnik/Elektronik. Ausschusskosten, Nacharbeitskosten, Garantieleistungen; Begriffe, Planung, Erfassung, Bewertung, Abrechnung, Berichterstattung

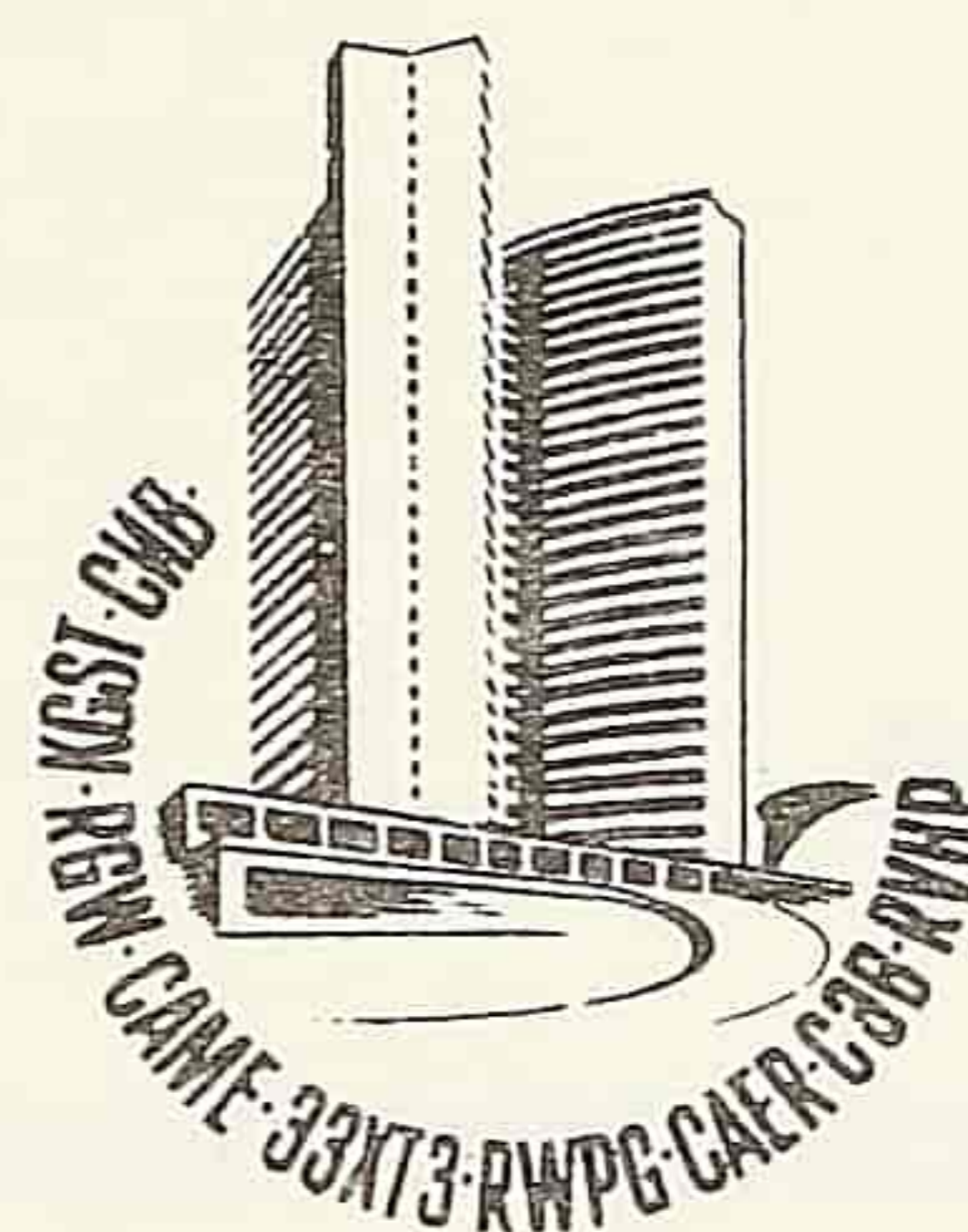
- DK 66.062.278 (083.74)
GOST 10003/76 Stinol
- DK 661.7:547.562.4'261'44 (083.74)
GOST 10261/76 2-Aminoanizol tekhnicheskij
- DK 661.872.32 (083.74)
GOST 11159/76 Zhelezo khlornoe tekhnicheskoe
- DK 662.749.363.2 (083.74)
GOST 11311/76 Fenol kamennougol'nyj
- DK 664.854.004.3 (083.74)
GOST 12003/76 Frukty sushenye. Upakovka, markirovka, transportirovanie i khranenie
- DK 665.765:621.892.2:621.646:696.2
DIN 3536 Teil 1/76 Schmierstoffe für Gasarmaturen. Gasarmaturen in der Gasversorgung
- DK 667.622.52
BS 1795/76 Extenders for paints
- DK 668.735.3 (083.74)
GOST 9949/76 Ksilol kamennougol'nyj
- DK 676.89 (083.74)
GOST 12051/76 Bumaga oblozhechnaya tetradnaya
- DK 678.01—19 (083.74)
GOST 412/76 Smesi rezinovyje. Metod opredeleniya kol'tsevogo modulya
- DK 681.327.45
TGL 31770/01/75 Datenein- und -ausgabegeräte Lochkartenleser daro 1220. Einsatz, Hauptabmessungen, Hauptparameter, Technische Forderungen
- DK 681.327.8
TGL 31774/01/75 Datenein- und Datenausgabegeräte. Datenendplatz K daro 1570. Einsatz, Hauptabmessungen, Hauptparameter, Technische Forderungen
- DK 681.611.065:651.2
DIN 2137 Teil 1/76 Büro- und Datentechnik. Alphanumerische Tastaturen. Schreibmaschinentastatur. Belegung mit Schriftzeichen
- DK 681.611.065 (100):651.2:681.327.11
DIN 2137 Teil 3/76 „ Internationale Tastatur für Dateneingabe Belegung mit Schriftzeichen
- DK 681.611.065 (430):651.2:681.327.11
DIN 2137 Teil 2/76 „ Deutsche Tastatur für Dateneingabe Belegung mit Schriftzeichen
- DK 681.612.065.1:651.2—83
DIN 2127/76 „ Tastenanordnung für elektromechanisch angetriebene Schreibmaschinen
- DK 681.612.065.1:651.2—871
DIN 2112/76 „ Tastenanordnung für handbetriebene Schreibmaschinen
- DK 681.631.065.1:681.327
DIN 2139/76 „ Tastenanordnung für Dateneingabe
- DK 69.025.35:677.017.4.019.31
ÖNORM S 1413/76 Textile Fussbodenbeläge. Bestimmung der Abnutzung. Trommelversuch
- ÖNORM S 1415 Teil 2/76 „ Tetrapod-Walker-Treppenkantenversuch
- DK 69.028.1:620.1:531.717:531.74
DIN EN 25/76 Türen. Prüfung der Abmessungen und der Rechtwinkligkeit von Türblättern
- DK 69.028.1:620.1:531.717.81
DIN EN 24/76 Türen Prüfung von Fehlern in der allgemeinen Ebenheit von Türblättern
- DK 69.028.1:620.193.23
DIN EN 43/76 Prüfmethode für Türen Verhalten von Türblättern unter verschiedenen Feuchtigkeitsbedingungen in aufeinanderfolgenden allseitig einheitlich einwirkenden konstanten klimatischen Verhältnissen
- DK 778.14.072
ÖNORM A 1301/76 Photographie Silbersalz-Gelatine-Mikrofilme Verarbeitung und Lagerung für Archivzwecke

primljena dokumentacija SEV

Savezno izvršno veće je na sednici održanoj 5. juna 1974. godine donelo zaključak o proširenju saradnje između SFRJ i SEV u oblasti standardizacije, a na osnovu člana 2. Sporazuma o saradnji između SFRJ i SEV. Po ovom članu predstavnici SFRJ ubuduće učestvuju u radu Stalne komisije SEV-a za standardizaciju i njenih radnih tela po pitanjima od uzajamnog interesa.

Za nosioca ove saradnje određen je Jugoslovenski zavod za standardizaciju.

U vezi sa navedenim, bilten JZS će u ovoj rubrici objavljivati kalendar zasedanja i primljene važnije standarde SEV i preporuke SEV.

Razrada nacrt standarda SEV ostvaruje se:

- U okviru Stalne komisije SEV za standardizaciju — za objekte opštetehtničke i međugranske namene:
- U okviru Stalnih granskih komisija SEV — za objekte koji su u domenu njihove kompetencije

pregled primljenih standarda i preporuka za standardizaciju Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć — SEV

stalna komisija SEV za standardizaciju

STANDARDI:

- 142—75 Olovo. Označavanje i tehnički zahtevi.
219—75 Podloške. Tehnički zahtevi

PREPORUKE:

- 1150—75 Mineralno đubrivo.
Amonijačna šalitra sa krečnjakom.
1472—75 Mineralno đubrivo.
Amonijačna šalitra.
2066—76 Faser-ploča.
Metoda određivanja vlage.
2088—75 Neorganski pigmenti.
Cink-hromat.
5211—75 Neorganski pigmenti.
Litopon.
5215—75 Boje i lakovi.
Metode ispitivanja otpornosti premaza na habanje.
5218—75 Poliamidi.
Tipovi. Tehnički zahtevi.
5221—75 Energetski kablovi. Materijali i elementi za konstrukcije. Kablovi polivinilhlorid.
5222—75 Energetski kablovi.
Materijali i elementi za konstrukcije.
Kablovi polietilen.

- 5223—75 Plastične mase.
Penušavi polistirol.
5231—75 Reagensi.
Magnezijumhlorid.
5232—75 Reagensi.
Kalcijumhidroksid.
5252—75 Metali visoke čistoće.
Galijum.
Metode hemijske analize.
Određivanje sadržine selena.
5257—75 Metali visoke čistoće.
Bizmut.
Hemijsko-spektralna (bromna) metoda određivanja primesa.
5258—75 Metali visoke čistoće.
Bizmut
Hemijsko-spektralna (nitratna) metoda određivanja primesa.
5262—75 Aluminijske legure.
Metode hemijske analize.
Određivanje natrijuma.
5263—75 Bakarne katode.
Odabiranje i pripremanje uzoraka za određivanje električnog otpora.
5196—75 Oprema za preradu nafte.
Čelični emajlirani sudovi i aparati.
Tipovi, osnovni parametri i mere.
5301—77 Vibracija.
Terminologija.

novе knjige

STANDARDI IZ OBLASTI HIDRAULIKE (Fluid Power Standards)

Izašlo je četvrto izdanje knjige — Standardi iz oblasti hidraulike — koji se mogu nabaviti kod Nacionalnog udruženja za hidrauliku (NFPA). Ovaj komplet iz dva dela je sažeto i koncizno obaveštenje za proizvođače, korisnike i distributere hidrauličnog sistema. Ovde su obuhvaćeni standardi iz hidraulike NF PA, ANSI i ISO-a.

Ovo delo sadrži 1352 strane gde su prikazani mnogobrojni crteži, ispitivanja, grafički simboli, terminologija itd. . . sve ono što je potrebno za industrijsku standardizaciju. »Standardi iz oblasti hidraulike« je više nego priručnik pisan od jednog ili dva stručnjaka već bazira na znanjima i iskustvu velikog broja stručnjaka

Standardi iz oblasti hidraulike obuhvataju 9 poglavlja i to:

- veze
- stepeni pritiska
- fluidi otporni na vatru
- filtriranje i kontrola zagađivanja
- provodnici i pribor
- pribor za kontrolu
- cilindri
- pumpe, hidraulični motori i rezervoari
- zaptivači

Ukoliko želi neko pojedinačno da poruči svaki dokument standarda iz oblasti hidraulike iznosi \$ 372.85 za nečlanove (\$ 305.85 za članove), ali tu su uključeni i prijem svih 89

dokumenata za samo \$ 53.00 za nečlanove (\$ 38.00 za članove). Ovim iznosom obuhvaćena je i poštarina.

DOKUMENTACIJSKA TERMINOLOGIJA (The Terminology of Documentation)

The Terminology of Documentation su sastavili Gernot Wersig i Ulrich Neveling, i sadrži odabranih 1200 glavnih termina na engleskom, francuskom, nemačkom, španskom i ruskom jeziku. Ova publikacija sadrži raznovrsne dokumentacijske aktivnosti uključujući: lingvističke probleme, dokumentacijski jezik, sisteme analize, označavanje i razvoj, osnovne ideje, postupak elektronske obrade. Publikaciju je izdao The Unesco Press, 7 Place de Fontenoy, 75 700 Paris. — ISBN 92—3—001232—7

ISO Bulletin avgust/septembar 1976

REČNIK TERMINOLOGIJE STANDARDARDA (Vocabulary of Standards Terminology)

Rečnik terminologije standarda sastavio je Cemal Uner, a izdao Turkish Standards Institution, obuhvata približno 2000 termina na turskom, engleskom i francuskom jeziku. Ovaj rečnik može se nabaviti preko: Turk Standalari Enstitusu, Necatibey Caddesi 112, Bakanliklar, Ankara, Turska. — ISBN 0—0001—001—5

ISO Bulletin avgust/septembar 1976

Svim svojim saradnicima

srećnu Novu 1977. godinu želi

Jugoslovenski zavod za standardizaciju

prvi službeni akt o standardizaciji sa važnošću za celu zemlju predstavlja standardizaciji« donesena od strane Vlade FNRJ, 25. septembra 1946. godine list FNRJ«, br. 78/46). Član 1. i 4. ove Uredbe propisuju sledeće:

»u cilju omogućavanja sprovođenja standardizacije na celom području FNR, pri Saveznoj planskoj komisiji Savezna komisija za standardizaciju sa sedištem

zadatak je Savezne komisije za standardizaciju da naučno i stručno obrađuje zadatke standardizacije u svim granama narodne privrede, tehnike, rada, razvika izvodnih i tehničkih metoda, povećanja brzine cirkulacije tehničkih sredstava i povećanja ekonomičnosti u preduzećima«.

aprilu 1951. godine Vlada FNRJ donosi »Uredbu o jugoslovenskim standardima, saveznim propisima kvaliteta proizvoda i proizvođačkim specifikacijama« (»Službeni list FNRJ«, br. 17/51), prema kojoj se Savezna komisija za standardizaciju nalazi pri Privrednom savetu Vlade FNRJ. Prema ovoj Uredbi Privredni savet imenuje samo predsednika a članovi su: rukovodioci resornih grana za standardizaciju odnosno lica zadužena po pitanjima standardizacije, predstavnici ostalih zainteresovanih saveta (ministarstava, komiteta, komisija) FNRJ i predstavnici Ministarstva narodne odbrane.

krajem 1951. godine, Biro za standardizaciju, koji je 1950. godine bio formiran pri Savetu za mašingradnju kao prvo radno telo za poslove standardizacije u Jugoslaviji, prelazi kompletno u Saveznu komisiju za standardizaciju, tako da se početkom 1952. godine počinje i sa izdavanjem prvih jugoslovenskih standarda.

maja 1953. godine Savezno izvršno veće na osnovu čl. 79 tač. 6 Ustavnog zakona (»Službeni list FNRJ«, br. 21/53) donosi »Uredbu o organizaciji i radu Savezne komisije za standardizaciju«. Ovom Uredbom »Komisija je savezni organ uprave koja vrši redovne poslove iz nadležnosti federacije po pitanjima propisivanja i primene jugoslovenskih standarda«.

aprilu 1960. godine Savezna narodna skupština je usvojila donošenje »Zakona o jugoslovenskim standardima« (»Službeni list FNRJ«, br. 16/60). Prema čl. 4 »Jugoslovenske standarde i propise o kvalitetu proizvoda donosi Jugoslovenski zavod za standardizaciju«. Donošenje ovog Zakona je omogućilo da standardizacija počne zahvatati sve veći broj oblasti.

aprilu 1974. godine donet je »Zakon o izmenama i dopunama zakona o organizaciji i delokrugu saveznih organa uprave i saveznih organizacija«. Prema čl. 17 kojim se menja stav 1. člana 26. »Jugoslovenski zavod za standardizaciju vrši poslove koji se odnose na: donošenje jugoslovenskih standarda, tehničkih normativa i normi kvaliteta; znak kvaliteta; zastupanje Jugoslavije u međunarodnim organizacijama za standardizaciju, osim poslova iz navedenih oblasti koji su stavljeni u delokrug drugog saveznog organa uprave ili savezne organizacije«. Značaj ovog Zakona za dalji razvoj jugoslovenske standardizacije i njeno dovođenje na savremeni nivo sastoji se u stvaranju uslova koji omogućuju da se tehnička sada je u toku donošenje novog Zakona o standardizaciji kojim se standardizacija tretira kao jedinstven proces, počevši od interne pa preko nacionalne i regionalnih do međunarodne standardizacije. Njime se konstituiše jedinstven sistem tehničke regulative, kome standardi, tehnički normativi i norme kvaliteta postaju komplementarni dokumenti, odnosno dokumenti koji se među sobom dopunjavaju. Sa druge strane, novi Zakon propisuje stvaranje jedinstvenog sistema za atestiranje proizvoda i uređivanje značajnosti kvaliteta, koji se može uključiti u međunarodni sistem za atestiranje i tako omogućiti slobodniju i bržu razmenu roba na međunarodnom tržištu. Ovakav sistem će garantovanjem propisanog kvaliteta onemogućiti nelojalnu konkurenciju na tržištu i štiti kvalitetu robe nekontrolisanog kvaliteta.

jugoslovenski

zavod za

standardizaciju

beograd

slobodana penezića - krcuna 35

p.p. 933

telex 12089 yu jus

mislilo i o standardizaciji pokazuje koliko su rukovodeći organi zemlje standardizaciju smatrali važnom i značajnom za dalji razvoj privrede.

samo po sebi je razumljivo da je, u uslovima krajnje oskudice ne samo materijala već i potrebnog stručnog kadra koji bi imao iskustva u radu na standardizaciji, početak bio skroman. Prvi posao tek osnovane Komisije za standardizaciju bio je stvaranje programa za izradu standarda, vodeći računa o usvojenim merama i planovima za obnovu i dalji razvoj zemlje. U vezi sa programom Komisija je razradila i sistem klasifikacije kojim je predviđen način grupisanja i označavanja jugoslovenskih standarda za pojedine oblasti privrede. U prve poslove treba ubrojiti i donošenje nekoliko osnovnih standarda, tj. standarda koji ne pripadaju ni jednoj privrednoj grani, već utvrđuju opšte principe, opšte norme ili postavke koje treba primenjivati u celoj standardizaciji ili u izvesnim njenim delovima. Dalji rad na standardizaciji odvijao se uporedo sa razvojem privrede, u nekoj grani def brže, u nekoj sporije, što je zavisilo od jačanja materijalne i kadrovske osnove u potkollektivnim i privrednim jedinicama, kao i od jačanja svesti o značaju standardizacije. Danas, po broju standarda, kao i po oblastima pokrivenim standardizacijom, Jugoslavija se može ubrojati u srednje razvijene zemlje.

41

428/1976

700023529, 11/12

